

KINANŌ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblenaa 1:1-2:46

Kína Sulemanu yā 3:1-11:43

Yudanŋ kŭ Isarailanŋ kŋkpaatenaa 12:1-16:34

Iliasu yā 17:1-22:54

Adonia a zīda kana kína ũ

¹ Kŭ kína Dauda zī kŭ yúkuyuku, bee tó ò bizanŋ kùala, ĩa dì gí àgŋ a demε. ² Akŭ a ìbanŋ pìne: Ó dikiri kí, ò tó ò nŋkpare wεtenne, àgŋ zī kenne àgŋ n gwa, àgŋ wute n sare de ĩa sún n de doro. ³ Akŭ ò gèε ò kpáte kè nŋkpare manai Isarailanŋ bùsun pínki, akŭ ò bò Sunεmu nŋgbē Abisagaa, ò a sè ò sù kāao kinanε. ⁴ Nŋkpare pì bi nŋ manamε. Àdigŋ kína gwa àgŋ zī kene, ama kína dí a dŋ nŋgbē ũro.

⁵ Dauda nanŋ Agi né Adonia a zīda dìte kŭ a ka, akŭ à pì ákāa mé áni kí ble sà. Akŭ à sŋgonŋ sè kŭ sŋdenŋ kŭ gŋgbē gbēnŋn bupla akuri kŭ onigŋ bàa lé ògŋ ténε arenŋ. ⁶ A de dí kpākēi ziki à pi, à kè dera nten ke lεero. Àpi sŋ bi kefenna manamε. Abusalomu mé à yŋ mì à kpāa. ⁷ Akŭ à lédokŋnŋ kè kŭ Zeruya né Yoabuo kŭ sa'ori Abiatao, akŭ ò zè kāao. ⁸ Ama sa'ori Zadŋki kŭ Yoyada né Benayao kŭ annabi Natāo kŭ Simεio kŭ Dauda gbēnnanŋ kŭ a dogarinŋ dí ze kāaoro. ⁹ Adonia sa ò kŭ sānŋ kŭ zùnŋ kŭ zùnε mèkpananŋ Gbèmlē kŭ à kú Enlogeli sareε. À a dakŭna kinanεnŋ sisi n pínki kŭ Yuda kŭ ò de kína ìba ũnŋ n pínki. ¹⁰ Adi annabi Natā sísiro ke Benaya ke Dauda dogarinŋ ke a zīda dakŭna Sulemanu.

11 Akū Natā gèè à Sulemanu da Baseba là à pì: Ndi ma kū Agi né Adonia kí blè ó dikiri kína Dauda dōnaa sariroo? 12 Tò, n tò mà lé damma sà lākū ĩni ke nà, n n zīda mì sí kū n né Sulemanu pòo. 13 N fute n gé kína Dauda le n pine, kū à la dānne yā à pì n né Sulemanu mé ani kí ble a gēne ũ à vute a gbàn sō bi? À kè dera Adonia gò kína ũu? 14 Goro kū n kpé nten yā onε, mani gē mà yā'i kara se. 15 Akū Baseba gèè à kína lè a kpéne gūn, gu kū Sunemu noḡbē Abisaga teni a gwan. Kína sō à zī kù. 16 Baseba kùte à mì pètene, akū kína a là à pì: Bón n yeii? 17 À wèa à pì: Baa, mōkōn mé n la dà makū n zòbleriine kū Dikiri n Luda tóo, n pì ma né Sulemanu mé ani kí ble n gēne ũ à vute n gbàn. 18 Tera sō ma dikiri kí, Adonia mé à kè kína ũ, akūsō n a yā dōro. 19 À sa ò kū zùnò kū zùne mèkpananò kū sānò dasidasi, à n nénò sisi n pínki kū sa'ori Abiatao kū zìkari don'arede Yoabuo, ama adi n zòbleri Sulemanu sísiro. 20 Ma dikiri kí, mōkōmme Isaraìlanò sā dōnyī n pínki ò ma tó dí mé ani ke kína ũ n gēne ũ. 21 Ma dikiri kí, tó n ka n dizinola, makū kū ma né Sulemanuo, onigō ó gwa taaridenò ũme.

22 Kū à kpé àten yā o kū kínao, akū annabi Natā sù. 23 Ò ò kínane kū annabi Natā kú la. Akū Natā gèè à kùte kínane à wùte a nèsele kutena 24 à pì: Ma dikiri kí, mōkōn mé n pì Adonia ke kína ũ à vute kín n gēne ũ yá? 25 Zaakū à gèè à sa ò gbāra kū zùnò kū zùne mèkpananò kū sānò dasidasi. À n nénò sisi n pínki kū n zìkari don'aredeo kū sa'ori Abiatao. Òten pò ble kāao, òten í mi tera, òten pi: Luda kína Adonia dō kū aafiao! 26 Ama adi makū n zòbleri

sísiro ke sa'ori Zadōki ke Yoyada né Benaya ke n zòbleri Sulemanu. ²⁷ Ma dikiri kí, ase mōkōn mé n kè le, akū n gi gbē kū ani vute kín n gēne ũ oi ókōnō n zòblerinōne yá?

Sulemanu kana kína ũ

²⁸ Akū kína Dauda pì: À Baseba sísimene. Kū Baseba sù à gè, à sù à zè kína are. ²⁹ Akū kína la dàne à pì: Kū Dikiri kunnaao! Àkū mé à ma bo wari sīnda pínki gūn. ³⁰ Ladana kū ma kènne kū Dikiri Isarailanō Luda tóo, ma pì n né Sulemanu mé ani kí ble ma gbèn à vute kín ma gēne ũ, mani papa gbāra sānsāmmē. ³¹ Akū Baseba kùte à mii pète zīte kīnane à pì: Ma dikiri kína Dauda, Luda n dō kū aafiaao gōrō sīnda pínki!

³² Akū kína Dauda pì: À sa'ori Zadōki sísimene kū annabi Natāo kū Yoyada né Benayao. Kū ò sù kína kīnaa, ³³ à pīnne: À ma ìbanō kakara á ma né Sulemanu sé à a di ma baragbāsōa, á gé kāao Giō. ³⁴ Gwen sa'ori Zadōki kū annabi Natāo ni nísi kúa ò a ká Isarailanō kína ũ, á kuru pé à wiki lé à pì: Luda kína Sulemanu dō kū aafiaao! ³⁵ Abire gbera á su kāao, a vute gbàn àgō kí ble ma gēne ũ. Àkūme ma dìte Isarailanō kū Yudanō don'arede ũ. ³⁶ Akū Yoyada né Benaya pì kīnane: À ke le! Dikiri n Luda n légbē sí ma dikiri kí! ³⁷ Lákū Dikiri kú kūnwo nà ma dikiri kí, àgō kú kú Sulemanuo le, à a kīke sé lei de n pólá se.

³⁸ Akū sa'ori Zadōki kū annabi Natāo kū Yoyada né Benayao kū dogarinō gēe ò Sulemanu dì kína Dauda baragbāsōa, ò gēe zene Giō. ³⁹ Akū sa'ori Zadōki nísi tūruu sè Dikiri kpén, à nísi pìi kù Sulemanua. Akū ò kuru pè, gbē sīnda pínki wiki lè ò

pì: Luda kína Sulemanu d̄s kũ aafiaao! ⁴⁰ Akũ gbē s̄inda pínki bò ò tèi, òten su òten úra pé, òten ponna ke manamana ari z̄ite ȳigá k̄ini kũ òten ke pi yāi.

⁴¹ Kũ Adonia kũ gbē kũ à n̄ sisinŋ p̄s blè ò làka, òten su fut̄e, akũ ò k̄inii p̄i mà. Kũ Yoabu kuru ū p̄i mà, akũ à p̄i: Bó zuka mé à d̄o w̄ete ḡun l̄e? ⁴² Adi yā p̄i o à làkaro, akũ sa'ori Abiata né Yonatā kà ḡŋŋ. Akũ Adonia p̄i: N̄ gē. B̄eɛɛdem̄e n̄ ū, mat̄en sí baaru nnan n̄ suo. ⁴³ Akũ Yonatā p̄i Adoniane: Lenlo! Ó dikiri kína Dauda Sulemanu kà k̄in. ⁴⁴ À sa'ori Zad̄oki kũ annabi Natāo kũ Yoyada né Benayao kũ a dogarinŋ gb̄are ò gé k̄āao, akũ ò ḡe ò a d̄i kína baragb̄ās̄a. ⁴⁵ Akũ sa'ori Zad̄oki kũ annabi Natāo n̄isi k̄ua ò a kà kína ū zaa Giš. Kũ ò bò gwe, ò sù kũ p̄nnak̄enaao, akũ w̄ete lòko. K̄ini kũ a màn gwe. ⁴⁶ Bee derame Sulemanu v̄ute k̄in kò. ⁴⁷ Akũ ó dikiri kína Dauda ìbanŋ sù ò f̄o kp̄aa se, ò p̄i Luda tó Sulemanu tó bo de a p̄óla! Luda a k̄ike gba gb̄ana de a p̄óla! Akũ Dauda m̄i n̄ate à donȳi k̄e Dikirine a gádoa ⁴⁸ à p̄i: Ò Dikiri Isarailanŋ Luda s̄ábu kp̄á, kũ à tò ma wé s̄i ma ḡenele kana kína ū gb̄ara.

⁴⁹ Kũ gbē kũ Adonia n̄ sisinŋn mà l̄e, akũ n̄ laakar̄ii fut̄e, baadi a z̄é k̄ù. ⁵⁰ Kũ Adonia ten v̄ina ke Sulemanune yāi, akũ à fut̄e à ḡe à n̄a Dikiri gb̄agbak̄ii à a b̄ene k̄ù. ⁵¹ Akũ ò p̄i Sulemanune: Adonia ten v̄ina kenn̄eme, à ḡe à n̄a Dikiri gb̄agbak̄ii à a b̄ene k̄una, àten pi n̄ la da ak̄aa n̄ z̄òbler̄iine gb̄ara, kũ ìni a d̄ero. ⁵² Akũ Sulemanu p̄i: Tó à a z̄ida k̄una d̄s gbē mana ū, bee a mik̄a w̄én do ni lét̄e z̄itero. Tó ò sù ò yā v̄ani ke l̄ea s̄s, à ḡame. ⁵³ Akũ kína Sulemanu gb̄enŋ z̄i, ò Adonia gò Dikiri gb̄agbak̄ia. Kũ Adonia

pìi sù à kùtɛnɛ, akū Sulemanu pìnɛ: Ñ tá n bea.

2

Dauda léditena Sulemanunɛ

¹ Kū Dauda gagɔɔ kà kāni, à lé dítɛ a né Sulemanunɛ à pì: ² Matɛn gé andunia gbɛ sīnda pínki gékia. Ñ zɛ gbāna, n n zīda mɔ kū nэгɔgbɛmɛ n ũ! ³ Ñgɔ Dikiri n Luda yānɔ kūna, nгɔ té a zéi, nгɔ a ɔɔki gwa, nгɔ a yāditenanɔ kūna kū a dokayānɔ kū a yā'onnenanɔ, lākū à kú Musa doka takadan nà, yā kū nten ke sīnda pínki nigɔ bo mana, n tá pínki nigɔ nna. ⁴ Lɛn Dikiri ni yā kū à òmɛnɛ papa le à pì, tó ma nénɔ n zīda kūna dɔ akūsɔ ò té ma zéi kū nèɛ mèn doo kū n pɔyeinaao pínki, ma burinɔ nigɔ vutena Isarailanɔ kìn gɔɔ sīnda pínki.

⁵ Ñ yā kū Zeruya né Yoabu kèmɛnɛ dɔ, lākū à Isaraila zìkari don'arɛde gbɛnɔn planɔ dèdɛ nà, Nɛɛ né Abana kū Yeta né Amasao. À gbɛ pìnɔ dèdɛ, adi ke sɔ zì gɔɔnlo. Ñ aru gɔ a musu, à kù a asaaa kū a kyatenɔ. ⁶ Ñ yā kɛnɛ n ɔndɔna lén. Ñsun tó a mikā pura kū gbaso à ta miran yīdaro. ⁷ Ñ gbɛke ke Giliada gbɛ Bazilai nэгɔgbɛnɔnɛ. Ñ n dítɛ gbɛ kū ánigɔ pɔ ble lɛlɛnɔ té, zaakū mókɔnɔ mé ò zè kūmao gɔɔ kū matɛn bàa sí n vīni Abusalomunɛ. ⁸ Biliaminu buri Gera né Simɛi, Bahurimu gbɛ kú kúnwo dɔ. À ma ka pāsīpāsī gɔɔ kū matɛn gé Manaimu. Kū à sù à ma le Yodai, ma la dànɛ ma pì kū Dikirio mani a dɛro. ⁹ Bee kū abireo ñsun a tó gwe wétāmmaanaa sariro. Ñ ɔndɔ, n dɔ deran ñni kɛnɛ nà à ga kpām à gɛ miran.

10 Akū Dauda gā. Yurusalemu fārandi kū ò a vīn òdi pi Dauda wētε. 11 À kè Isarailanŋ kína ũ ari wè bupla, Eblonu wè suppla, Yurusalemu wè baraakuri awεε'aakō. 12 Sulemanu vùte a de gbàn akūsō à kpata zīni petena.

Adonia ganaa

13 Agi né Adonia gèε à Sulemanu da Baseba lè, akū Baseba a là à pì: Aafian n su yá? À wèa à pì: Aafiamε! 14 Adonia èra à pì: Má yā vī mà onne. Baseba pì: N̄ o! 15 Akū Adonia pì: N̄ dō kū kpata de ma pō ũ yā. Isarailanŋ wé kúma ní pínki mà ke ní kína ũ, akū yā lité, ma dakūna mé à kpataa blè, zaakū Dikiri mé à a kà. 16 Tera sà yā mèn don maten wé kemma, òsun gí kemeneiro. Baseba pì: N̄ o! 17 Akū à pì: N̄ wé kemene kína Sulemanua à Sunemu nɔgbē Abisaga kpáma nŋ ũ, zaakū ani gínne kãaoro. 18 Baseba pìne: Tò, mani onenne.

19 Kū Baseba gèε à kína Sulemanu lè Adonia yā pìi musu, akū kína pìi fùte à gèε à dàale à kùtene, akū à èra à sù à vùte a kiblegban. Akū ò sù Basebane kū kiblegba pāndeo, akū à vùte kína oplai. 20 Baseba pì: Póken má yei mà wé kemma, òsun ma tēro. Akū kína pì: N̄ wé ke Naa, mani n tēro. 21 Akū Baseba pì: N̄ tó ò Sunemu nɔgbē Abisaga kpá n vīni Adoniaa à a sé nŋ ũ. 22 Akū kína Sulemanu a da là à pì: Bóyāin nten Sunemu nɔgbē Abisaga wé ke Adonianε? N̄ kpata wé ke ne gōnŋ sàee! Zaakū ma vīnimε. Nten kpata wé ke ne kū sa'ori Abiatao kū Zeruya né Yoabuomε. 23 Akū kína Sulemanu la dà à pì: Ma sì kū Dikirio, tó Adonia dí kura a wèndiii yā kū à wé kè dí yāiro, Luda yā kemene pāsīpāsī.

24 Zaakū Dikiri ma ka kín, à ma dite ma de Dauda gēne ũ, à ma buri gbà gbāna lākū à a lé sè nà, ma sì kū Dikirio Adonia nì ga gbārame. 25 Akū kína Sulemanu Yoyada né Benaya dà, à gèe à Adonia lè à dè.

Sulemanu pena Abiataa kū Yoabu ganaao

26 Kína pì sa'ori Abiatane: Ñ era n tá n gun Anato. À kù n game, ama mani n de teraro, zaakū mōkōn mé n Dikiri Luda àkpatii sè n doo ma de Daudane are, akūsō n ze kāao a wari sīnda pínki gūn. 27 Len Sulemanu pè Abiataa le, à a bō Dikiri gbagbana zīn, de yā kū Dikiri ò Eli bedeno musu zaa Silo le à papa yāi.

28 Kū Yoabu a baaruu mà, akū à bàa sì à gèe Dikiri bizakuta kīnaa, à nà Dikiri gbagbakii à a bēnenō kū. Yoabu zè kū Adoniaome yā, ama adi ze kū Abusalomuoro. 29 Ò ò kína Sulemanune kū Yoabu bàa lè à gèe Dikiri bizakuta kīnaa, à kú sa'oki pì sare, akū Sulemanu pì Yoyada né Benayane à gé à láka kāao gwe. 30 Kū Benaya kà Dikiri bizakuta kīnaa, à pìne: Kína pì n bo gwe! Akū Yoabu pì: Oi! Gu dín mani gan. Akū Benaya gbēnō zī kīnaa à pì: Lākū Yoabu yā wèma nàn dí. 31 Akū kína pìne: Ñ kene lākū à ò nà. Ñ a de, n a vī, de a gbēdena pā yā sún wí makū kū ma de bedeno musuro. 32 Dikiri ni tó a gbēdena yā wí a musu, zaakū à lète taarisaride gbēnōn pla kū n mana dealano. À Nere né Abana, Isaraila zīkarino don'arede kū Yeta né Amasa, Yuda zīkarino don'aredeoo dède ma de lé sari. 33 Ñ dena yā nigō wí Yoabu kū a burino musu goro sīnda pínki, ama Dikiri nigō Dauda kū

a burino kū a onnwo kū a kpataao gba aafia goro sinda pinki. ³⁴ Akū Yoyada né Benaya gèe à Yoabu lè à dè, akū ò a vī a bea zaa gbáranan. ³⁵ Akū kína Yoyada né Benaya dìte zìkarino don'arede ũ Yoabu gēne ũ, sa'ori Zadoki sō, Abiata gēne ũ.

Simeì ganaa

³⁶ Kína gbēno zī ò Simeì sìsi, akū à pìne: Ñ be bo Yurusalemu la ñgō kún. Ñsun bo bera la ñ gé gukearo. ³⁷ Ñgō dō sãnsãn goro kū n bikù Kidironua, n gan gwe. Ama n n zīda dè. ³⁸ Akū Simeì pì kìnane: Yã maname ma dikiri kí. Makū n zòbleri mani ke lákū n ò nà. Akū à kú Yurusalemu le ari à gii kè.

³⁹ Wè aakō gbera Simeì zò gbēnon planō bàà sì ò tà Maaka né Akisi, Gata kína kīnaa, akū ò pì Simeine: N zònnon kú Gata. ⁴⁰ Akū Simeì fùte à gàarii yī a zaakine, à gèe Akisi kīnaa Gata a zò pino wete. Kū à ñ lé, akū à ñ sète Gata à sù kúnwo. ⁴¹ Akū ò ò Sulemanune, Simeì bò Yurusalemu à gèe Gata à èra à sù. ⁴² Akū kína gbēno zī ò Simeì sìsiare, akū à pìne: Ma tò n la dà n pì n sì kú Dikirio, akū ma lé damma ma pì, zī kú n bo la n ge gukea, ñgō dō kú n game. Akū n pìmene, yã maname, n mà. ⁴³ Bóyain n bo ladana kū n sì kú Dikiri tso kpe kū yã kū ma dānneo? ⁴⁴ Akū kína èra à pìne dō: Yã vāni kū n kè ma de Daudane dōngu pinki. Dikiri mé ani tó a vāni pì wí n musu sà, ⁴⁵ ama ani arubarika damagu à tó Dauda kpata zīni gō petena ari goro sinda pinki. ⁴⁶ Kína Yoyada né Benaya dà, akū à gèe à Simeì lè à dè. Len Sulemanu kpata zīni pète le.

3

Sulemanu òndõ wékɛnaa

¹ Sulemanu lédokõno kè kũ Misila kina Firi'aunao, à a nènõgbẽ sè no ù à sù kãao Dauda wêten ari àgõ a be kũ Dikiri onnwo kũ Yurusalemu bĩnio bo à láka. ² Goro birea odi kpé bo Dikirine kòro, akũ òdigõ sa o kpi musu tãnagbagbakina. ³ Sulemanu ye Dikirii, à a de Dauda yãditenanõ kũna, ama àdi sa o gbagbaki pĩna, akũ àdigõ turaretiti kpata gwe.

⁴ Akũ à gèe sa o zaa Gibiõ, zaakũ gbagbaki pì mé à de a kparanõla. À sa'opo kũ òdi ká tén à té kũ ò gwe mèn wàa soro. ⁵ Gwen Dikiri bò à sùà nana gũn gwãani à pì: Ñ pó kũ ní yei wé kema. ⁶ Akũ Sulemanu pì: N gbẽke kè n zòbleri ma de Daudane manamana, kũ à denne gbẽ mana náanide nèsepurade ù yã. N gbẽke zókõ kènne, n tò makũ a né ten kí ble a gẽne ù gbãra dí. ⁷ Tera sà Dikiri ma Luda, n makũ n zòblerii kà kina ù ma de Dauda gẽne ù. Né fĩtin ma ù, má yãke gbá dõro. ⁸ Makũ n zòblerii, má kú n gbẽ kũ n sènõ té. Ó dasi, oni fõ ò ní naro ò ní lé dõro. ⁹ Ñ makũ n zòbleri gba òndõ, de màgõ yã gõgõ n gbẽnõne a zéa, màgõ a mana dõkõne kũ a vãnio. Tó lenlo, deran mani ke nà mà yã gõgõ n gbẽ dasi pĩnõne? ¹⁰ Yã kũ Sulemanu wé kèe pì kè Dikirine, ¹¹ akũ à pìne: Zaakũ yã kũ n wé kèn gwe, ndi wèndi gbãna wé kero ke aruzekè ke n iberenõ ga, séde yãgõgõna a zéa dõnan n wé kè, ¹² mani ke lákũ n wé kè nà, mani n gba òndõ kũ wézẽo. Gbẽ ke kun n ã ke n gbera kũ anigõ òndõ lán n bàro. ¹³ Mani pó kũ nídi wé kero kpámma do. Mani n gba aruzekè kũ gakurio pínki

ari n wèndi lén. Kína ke ni ká n ũro. ¹⁴ Tó í témai, akūsō í ma yā'onnenano kũ ma yāditenano kũna lákũ n de Dauda kũna nà, mani n wèndi ònne kũ m̀̀kakōanaao. ¹⁵ Akũ Sulemanu vù, à è kũ nanan a ò. Akũ à tà Yurusalemu, à gèe à zè Dikiri bàka kunna kũ Isarailano àkpati are, à sa'opō kũ òdi ká tén à té kũno kũ kennakũkōo sa'opōno ò gwe, akũ à ponna pòble kè à ibanone.

Sulemanu yāgōgōna karuanone

¹⁶ Zíkea karua gbēnon pla kenō sù Sulemanu kīnaa, ò zè a are. ¹⁷ N gbē do pì: N gaafara kemene kina. Makũ kũ nōgbē dío ó kú kpé dokōnōme. Akũ ma né ì ókōnōme ó pla kpé pì gūn. ¹⁸ A goro aakōde zī nōgbē pì né ì se. Ókōnōme ó pla kpé pì gūn, gbēke kú kúoo gwero. ¹⁹ Kũ nōgbē pì wùte a nēgōgbē pìia gwāani, akũ à gà. ²⁰ Akũ à fùte gwāani lizāndo, à ma nēgōgbē sè ma sare goro kũ makũ n zòbleri maten i o, à wùte a sare, akũ à a né gèe pì sè à wùtemene ma sare. ²¹ Kũ ma vu kōnko mà yō kpá ma néa, akũ ma è gè ũ. Kũ ma gwà tíi, akũ ma è ma nēnlo. ²² Akũ nōgbē pì gbē do pì: Ekeme! Ma né mé à bēne, n pó mé à gà. Akũ nōgbē káaku pì: Ekeme! N né mé à gà, ma pó mé à bēne. Akũ òten lékpakōana ke kina are.

²³ Akũ kina pì: Gbē díkina ten pi a né mé à bēne, n pó mé à gà, akūsō gbē dire ten pi, ekeme, n né mé à gà, a pó mé à bēne. ²⁴ Akũ kina pì: À mōmene kũ fēnēdao. Akũ ò sūone. ²⁵ Akũ kina pì: À né kũ à bēne zōkōre pla, à kpado kpá gbē doa, á kpado kpá gbē doa. ²⁶ Nōgbē kũ a né bēne sō, né pì kēne wēnda, akũ à pì kīnane: Kí, n né kũ à bēne pì kpáa, òsun

a dero. Akū a gbē do pì: Ò a zōkōre pla, ó pínki ò kurai. ²⁷ Akū kína yā m̀i zō à pì: À né kū à bēne pì kpá nɔgbē káakua. Àsun a dero. A dan gwe. ²⁸ Kū Isarailanɔ yākpate kū kína kēe p̀i mà, ò vīna kēne, zaakū ò è Luda a gbà ɔndɔ à yā gōgō a zéa.

4

Sulemanu ibanɔ

¹ Kína Sulemanume Isaraila buri sīnda pínki kína ũ. ² A b̀usu don'arɛdenɔ tón dí: Zadɔki né Azariame sa'oriki ũ. ³ Sisa nénɔ Eliɔrefi kū Ahiaoomɛ a takadakɛrinɔ ũ. Ailudi né Yosafatame yāzībaarakɛri ũ. ⁴ Yoyada né Benayame a z̀ikari don'arɛde ũ. Zadɔki kū Abiataoomɛ sa'orinɔ ũ. ⁵ Natā né Azariame a gu don'arɛdenɔ gbē zōkō ũ. Sa'ori Zabudu, Natā néme a kpàasi ũ. ⁶ Aisame a be azia ũ. Abada né Adoniramume z̀ɔzī gbē zōkō ũ.

⁷ Kína Sulemanu Isarailanɔ b̀usu gbē zōkōnɔ d̀itɛdite gunɔa gbēnɔn kuri awɛɛpla. Wè kū wèo n baadi d̀i su kína kū a ɔndenɔne kū p̀obleo n baadi kū a m̀o. ⁸ N tón dí: Uru né mé à Eflaimu burinɔ gu s̀isīde vī. ⁹ Deka né mé à Makaza kū Salabimuo kū Besemesio kū Elɔni Betanao vī. ¹⁰ Esedi né mé à Arubo kū Sokoo vī kū Efa guo pínki d̀o. ¹¹ Abinadabu né mé à Dɔru gus̀isīde vī. Sulemanu nénɔgbē Tafame a nɔ ũ. ¹² Ailudi né Baana mé à Tanaki vī kū Megidoo kū Betesā gu kū à káni kū Zarɛtāo Yezerili gēi kpa pínki zaa Betesā ari Abeli Meɔla ari Yókemeamu dire kpa. ¹³ Geba né mé à Ramɔ Giliada vī kū Manase né Yairi lakutu kū ò kú Giliada gūnnɔ kū Agobu gu kū à kú Basāo kū a wéra b̀nide m̀en baaakōnɔ. Ò n zé g̀urukpananɔ kè

kū m̀gotẽomε. ¹⁴ Ido né Ainadabu mé à Manaimu gu vī. ¹⁵ Aimaza mé à Nafatali gu vī. Àkū mé à Sulemanu nénɔgbẽ Basema sè nɔ ũ. ¹⁶ Usai né Baana mé à Asa gu vī kū Alotio. ¹⁷ Parua né Yosafata mé à Isaka gu vī. ¹⁸ Ela né Simēi mé à Biliaminu gu vī. ¹⁹ Uri né Gεba mé à Giliada gu vī. Amɔrinɔ kína Siš kū Basā kína Oguo mé ò kú gwe yā. Gεbame gu pì don'arεde ũ ado. ²⁰ Yudanɔ kū Isarailanɔn dasi lán ísirale b̀usu'atē bà. Òdigõ pó ble ò í mi ò pɔnna ke.

Sulemanu nnamana kū a ɔndõ

²¹ Zaa Yuflati ari Filisitininɔ b̀usun kū Misila b̀usu léo, Sulemanu mé à kí blè b̀usuu pìnɔa pínki. B̀usuu pìnɔ gbẽnɔ digõ táfe bone ari a wèndi lén. ²² Sulemanu ɔn gɔrɔ do póblen dí: Flawa asasa bupla akuri, wísiti asasa basɔɔro. ²³ Zù mèkpana kū ò gwà be mèn kuri, kpàsa zù baro, sã basɔɔro kū gānɔ kū z̄nɔ kū b̀uganɔ kū ko mananɔ dɔ. ²⁴ Zaakū à kí blè b̀usu kū à kú Yuflati ifālete kpanɔa pínki sena zaa Tifisa ari Gaza, akūsõ yākete kú gukearo. ²⁵ Sulemanu gɔrɔa Yudanɔ kū Isaraila kū ò kú zaa Dã ari Besεbanɔ katena n̄ b̀usun n̄ laakarriame, baadi kū a geepi línɔ kū a kakapura línɔ.

²⁶ Sulemanu s̄ kū òdi gó gátɔnɔ kósɔ dúbu siikõmε. A s̄ kū òdi dir̄manɔ s̄, dúbu kuri awεεpla. ²⁷ Gu gbẽ z̄k̄ɔ pìnɔ s̄, n̄ baadi digõ sunε kū póbleo a mɔa kína Sulemanu kū gbẽ kū òdi su pó ble k̄aonɔ pó ũ. Póke dì k̄iármaro. ²⁸ Òdigõ su s̄ pìnɔnε kū éseo kū s̄εo dɔ gu kū ò kún, lákū ò òd̄te n̄ baadinε nà.

²⁹ Luda Sulemanu gbà ɔndõ kū wéẕεo manamana. Oni f̄ ò a d̄na lé d̄ro, lákū oni f̄ ò ísirale b̀usu'atē lé d̄ro nà. ³⁰ Sulemanu ɔndõ de

ifābokikpadenŋ kŭ Misilanŋ pŋla n pŋnki. ³¹ À ŋndŋ de gbē sŋnda pŋnkila. À de Ezera buri Etani pŋla kŭ Maŋli nēnŋ Emanī kŭ Kalakoliŋŋ kŭ Daadao. À tŋ bŋ bŋsu kŭ ò likainŋ gŋn pŋnki. ³² À yāasi zù dŋbu aakŋ akŋsŋ lē kŭ à dānŋ kà dŋbu do kŭ mēn sŋŋroo. ³³ À lŋnŋ kŭ lānŋ yā bŋkŋtenaa kē, naana zaa sida lí kŭ à kŭ Lebana bŋsun ari à gēe pé sēsŋvlā kŭ àdi bute bŋnianŋa. À nŋbŋnŋ yā dānne dŋ kŭ bānŋ kŭ pŋ kŭ òdi tāa o kŭ kŋaonŋ kŭ kpŋnŋ. ³⁴ Kŋna kŭ ò kŭ andunia gŋnnŋ a ŋndŋ baaruu mà n pŋnki. Bŋsu kŭ bŋsuuo pŋnki n gbēnŋ zŋ ò gé a ŋndŋyā ma.

5

Dikiri ŋn katena soru

¹ Kŭ Taya kŋna Hiramū mà kŭ ò Sulemanū kà kŋna ū a de gēne ū, à a ìba kenŋ zŋla, zaakŋ Dauda gbēnname yā. ² Akŋ Sulemanū légbāzā kē Hiramunē à pì: ³ N dŋ kŭ ma de Dauda dí le à ŋnn kàte Dikiri a Ludanero, kŭ buri kŭ ò likainŋ ten zŋ ká kāao yāi, ari Dikiri gēe à n kēne tŋntin ū. ⁴ Tera sà Dikiri ma Luda tŋ ma ŋampaki lē. Iberē ke kŭ gukearo, ásarū ke kunlo. ⁵ Abire yāin má ye mà kpé bo Dikiri ma Ludanē, lākŋ Dikiri ò ma de Daudanē nà, à pì a né kŭ áni ká kpatan a gēne ū mé ani kpé boare. ⁶ N gbēnŋ da ò Lebana sida lŋnŋ zŋzŋmenē. Ma zŋkerinŋ ni zŋ pì ke kŭ n zŋkerinŋ lēle, mani n zŋkeri pŋnŋ fŋna bonne lākŋ n ò nà pŋnki. N dŋ kŭ ó gbēke vŋ à lízŋna dŋ lán ákŋnŋ Sidŋdenŋ bāro.

⁷ Kŭ Hiramū Sulemanū yā pì mà, a pŋ kē nna manamana à pì: Ò Dikiri tŋ kpá gbāra, zaakŋ à Dauda gbà né ŋndŋde, àten do a gbē dasinŋne are.

⁸ Akū Hiramū gbēnŋ zī Sulemanua à pì: Ma légbāzā kū n kèmenε mà. Mani ke lākū n̄ yei nà sida línŋ kū pini línŋ yā musu. ⁹ Ma zīkerinŋ ni lí pìnŋ sé zaa Lebana kpínŋ musu, oni kipao ísira léa, mani yīyī mà gbēnŋ zīonne ísira musu. Gu kū n òmenen, gwen mani tó ò kátennne, gbasa n̄ táo. Mòkŋn sŋ, yā kū má ye n̄ kemenen dí: N̄ póble kpá ma ɔndenŋa. ¹⁰ Len Hiramū ògŋ sida línŋ kū pini línŋ kpá Sulemanua le lākū à yei nà. ¹¹ Sulemanu sŋ àdigŋ póblewε kpáa wè kū wèεo tɔn wàa pla kū nísio lita dúbu wàa pla. ¹² Dikiri Sulemanu gbà ɔndŋ lākū à a lé sènε nà. Hiramū kū Sulemanuo nna kū kŋo, akū ò lédokŋnŋ vī.

¹³ Kína Sulemanu gbēnŋ sèεε Isaraila burinŋ té pínki à n̄ dá zī pìi gūn gbēnŋn dúbu baraakuri. ¹⁴ Àdigŋ n̄ zī Lebana bùsun mŋ kū mŋo gbēnŋn dúbu kuri. Gbē pìnŋ ò ke Lebana mŋ do, akū òdi su ò ke be mŋ plapla. Adoniramume zòzī pì gbē zŋkŋ ū. ¹⁵ Sulemanu gbē'arinŋ vī gukpiden gbēnŋn dúbu basiikŋ, a sèserinŋ sŋ gbēnŋn dúbu baaakŋ akuri. ¹⁶ Gbē pìnŋ baasi, Sulemanu gbēnŋ òtédite gbēnŋn dúbu aakŋ kū wàa aakŋo, ògŋ wé pá zī pìia. ¹⁷ Kína yā òtè, akū ò gbè gbèntè mananŋ yŋyŋ ò à, ò sète ò sùo kpé pì èpetεgbēnŋ ū. ¹⁸ Len Sulemanu zīkerinŋ kū Hiramū zīkerinŋ kū Gebalidenŋ lí zŋzŋ le ò kèke, ò gbèe kèke kpé pìi bobŋ ū.

6

Dikiri ɔn katēnaa

¹ Isarailanŋ bona Misila wè wàa pla kū basiikŋoo gbɛra, Sulemanu kíblena wè siikŋden, a mŋ plade kū òdi pi Zivi gūn, akū à nà Dikiri ɔn katēnaaa.

2 Kpé kũ à bò Dikirinεε pìi gbàna kà gàsákuru baaakõ, a yàasa baro, a lei baraaakuri. 3 Kpé pì èda vī a arε, a gbàna lεεε kũ kpé pìio gàsákuru baro, a yàasa sō gàsákuru kuri. 4 À a wondono bōbo, a lénon de yàasa, a gūn kpa kpakoto. 5 À kpéneño bōbo à lika kpé pìii kũ a Ludakukio kpa plapla kũ a kpeo. 6 À didikōana aakōkō, kpéne kũ ò kú zīteno yàasaa kà gàsákuru sosooro, a kũ ò kú guraguranō suddodo, a kũ ò kú musuno supplapla. Dikiri kpé gbè kũ ò kú musuno yàasa kīa zīte pōi, de ò e ò kpéne pìi líkōkūno didia kpé pìi gbèfōnaa sari yāi.

7 Kũ òten kpé pì bo, ò bò kũ gbè kũ ò à zaa a yōkiaome. Odi ére ke gā ke zīkebo ke kīni ma kpé pì bokiario. 8 Kpéne kũ ò kú zīteno pínki gēki kú a gēno midōki kpame. Didiki gēε kpéne kũ ò kú guraguranō kũ kpéne kũ ò di a musuno kīnaa. 9 Kũ à kpé pìi bò à làka, à dō kũ zà líno kũ sida lí lèketeno. 10 À kpéne pìno bò kpé pìi gbàna lémmε. A pínki lei gàsákuru sosorome, akūsō ò n pépe kpé pìia kũ sida lío.

11 Akũ Dikiri yā ò Sulemanunε à pì: 12 Kpé kũ nten bo díkīna yā musu, tó nteni ma odoiki gwa, tó n ma yādannenano kè, tó n yā kũ ma diteñneneno kūna nten zī kea, mani lé kũ ma sè n de Daudane papanne. 13 Manigō kú ma gbē Isarailano té, mani n tónlo.

14 Kũ Sulemanu kpé pìi bò à làka, 15 à sida lí lèketeno nàna a gbīia a gūn kpémkpem zaa zīte ari a sakaa, akũ à pini lí lèketeno kpàte a zīte pínki. 16 À kpéne kè kpé pìi gūn Ludakuki ũ, a gbàna kà gàsákuru baro, akũ à sida lí lèketeno nàna a gbīia

kpémkpem zaa zĩte ari a sakaa. ¹⁷ Kpé pì kpéda gbàna kà gàsákuru bupla. ¹⁸ Sida lí kũ ò nàna kpé pìi gũn, ò ɔzĩ kèa lán tũru kũ lávu pianaao bà. A pínki bi sida líme, a gbè ke dí bo gukea ò èro. ¹⁹ À kpé pì né kèke Dikiri bàka kunna kũ Isarailanɔ àkpati ditèki ũ. ²⁰ Kpéne pìi gbàna kà gàsákuru baro, a yàasa dɔ baro, a lei sɔ baro. À wura atēne nàna kpéne pìi gbìia pínki. À turaretitikpataki kũ ò kè kũ sida lío nàna kũ wuraaao dɔ. ²¹ À wura atēne nàna kpéda gbìia dɔ, akũ à mòkakɔana kũ ò pì kũ wuraaonɔ lòkoloko kpéne gbì kũ à wuraa nànaaa pìia kpélele kpa. ²² À wuraa nàna kpé pìi gũngũn kpémkpem kũ turaretitikpataki kũ à kú kpéne pìi sàreɔ.

²³ À kù lí à kerubunɔ ũ mèn pla, à dìte kpéne gũn. Kerubuu pìnɔ lei kà gàsákuru kuri. ²⁴ N dèmbereɔ gbàna kà gàsákuru sɔsɔɔro. Zaa dèmbere do léa la ari a do léa dire a gbàna kà gàsákuru kuri. ²⁵ Kerubu mèn pla pìnɔ bòkɔa, ò lelele. ²⁶ N pla n pínki lei kà gàsákuru kurikuri. ²⁷ Akũ à n káte kpé pì né gũn. N dèmbereɔn poroporona, a do dèmbere gèe à pè gbìia dire, a do pɔ pè gbìia la, akũ n dèmbere kũ ò gũnɔ pèkɔa kpéne pì guragura. ²⁸ À wuraa nàna kerubuu pìnɔa dɔ. ²⁹ À ɔzĩ kè kpé pìi gbìinɔa kpéda kũ a néo pínki, à kerubunɔ wānzān kè kũ domina línɔ kũ lávu piananɔ. ³⁰ À wuraa kpáte kpé pì zĩte dɔ, kpéda kũ a néo pínki. ³¹ À kpéne pì gbànɔ kũ a lípetenɔ kè kũ kù lío. A musu kè sɔnte. ³² À ɔzĩ kè kù lí gbà mèn pla pìnɔa, à kerubunɔ wānzān kè kũ domina línɔ kũ lávu piananɔ, akũ à

wuraa nànaa. ³³ À kpéda gbà lí kè kusuru siikō kũ kù lío dɔ. ³⁴ À a gbàno kè kũ pini lío né pla. Gbàa pìnɔ né pínki dì nakōa guragura. ³⁵ Akũ à ɔzĩ kè gbàa pìnɔa, à kerubunɔ wānzān kè kũ domina lío kũ lávu pianaao, akũ à wuraa nànaa.

³⁶ À bīni bò à lìka a ɔnnyĩ. Bīni pìi gbè kũ ò àno vī didikōana leu aakōkō, akũ sida lí kũ ò zōno kpákpa a musu. ³⁷ Ò Dikiri kpé pì ē pète Sulemanu kíblena wè siikōden, a mɔ kũ òdi pì Zivi gūmme, ³⁸ akũ ò a lakiti kè a wè kuri awēedoden, a mɔ sɔraakōde kũ òdi pì Bulu gūn lákũ à kpé zĩ dīte nà. A bona kũ a kekēnaao kà wè suppla.

7

Sulemanu bε bonaa

¹ Sulemanu a bε bona zĩ kè pínki wè kuri awēē'aakōmε. ² À kpé kũ òdi pì Lebana líkpe bò, a gbàna kà gāsākuru basɔro, a yàasa kà gāsākuru bupla akuri, a lei sō baraaakuri. A sida línɔ pètepete dōro siikō, akũ à sida lí kũ ò àno dàdańla ³ mèn bupla awēesɔro, dōro kũ dōroo gērogēro leu aakō, akũ à sida línɔ kpákpa lí kũ ò kpàa pìnɔla. ⁴ À a wondonɔ bòbo didikōana dōro aakōkō, n̄ are dɔdɔkōana. ⁵ Kpé pì lénɔ lei kũ a yàasao pínki leelemε. A lénɔ mèn aakōkō dire kpa kũ la kpao, n̄ are dɔdɔkōana. ⁶ À lígbano pètepete kpé pì kpélele. Kpélele pìi gbàna kà gāsākuru bupla akuri, a yàasa sō baraaakuri. À gānu bò lígba pìnɔ are, akũ à lígbano pètepete à èda dō gānu pì léa.

⁷ À a kiblegbaa dìte gānu pìn. Gwen àdi yā gōgōn, akū òdi pi Yākpatekekepe. À sida lí lèketenò nàna a gbàia zaa zīte ari a sakaa. ⁸ A kpé kū àdi in kú are. À bòkōa kū gānu pìio. Len kpé kū à dō Firi'auna nénogbē kū à sè nò ũne de le dō. ⁹ Kpé pìnò bona, gbè mananòn ò pèteo ari à gèe pé a sakaa. Ò gbèe pìnò yò gbasa ò zōzōkōre kū sàkasakaa kpa plapla pínki. Lemε on kpa de le kū bàai kpao. ¹⁰ Ò kpé pìnò ē pète kū gbè gbèntē mananò, a kenò gbàna kà gāsákuru kuri, a kenò sō sōraakō, ¹¹ gbasa ò bò kū gbè mana kū ò yò ò ànò kū sida lío. ¹² À bīni bò à lika on zōkōo pìii, à gbè kū ò ànò vī didikōana dōrò aakō, akū sida lí kū ò ànò kpákpa a musu, lákū Dikiri kpé kū a èdaao on bīni de nà.

Dikiri on póno

¹³ Kína Sulemanu gbēnò zì ò Huramu sísi zaa Taya, akū ò sù káao. ¹⁴ Huramu pì da bi Nafatali burime, akūsō gyaanome. A de bi Taya gbēme, akūsō mōgotē ožikeriime. Huramu pì ōndō kū asānsīnio kū dōnaao vī mōgotē zī sīnda pínki gūn. Kū à sù kína Sulemanu kīnaa, akū à zī kū à dàare kè pínki. ¹⁵ À mōgba pì mèn pla kū mōgotēo. A pínki lei kà gāsákuru baro plansari, a lé yàasa kà kuri awεεpla. ¹⁶ À a fùraa pì kū mōgotēo mèn pla à kùte mōgba pìnò musu. Fùraa pìnò lei kà gāsákuru sōsōoro. ¹⁷ À mōkakōananò pì, akū à fīfī a fùraa pìnòa lán mōwakare bà, ò lokolokona mèn suppla. ¹⁸ À pónò pì lán bisi nénò bà à dōdō mōgba fùraa pìnòa à likai dōrò pla, mōkakōanaa pìnò gēi kū a musuo. A fùraa pìnòn leeleme pínki. ¹⁹ À Dikiri kpé èdaa mōgba

fùraa pìnɔ pì kũ dõnaao lán tafetira vú bà. Tafetira vú pìnɔ lei kà gàsākuru siisiikõ. ²⁰ Bisi né pìnɔn dɔdɔ m̀ògba fùraa pìnɔ kùdɔki musu m̀èn wàa dodo likana m̀òkakõanaa pìnɔi d̀òrɔd̀òrɔ. ²¹ Akũ à m̀ògba pìnɔ p̀ètèpètè kũ ò Dikiri kpé èda kũna. À tó kpà ɔpla p̀ónè Ani Kátè, ɔzè p̀ó s̄ Gbàna Kúa. ²² M̀ògba pìnɔ fùranɔ bò lán tafetira vú bà. Len à m̀ògba pìnɔ pì lè pínki.

²³ À m̀ò kàsa íkaki ũ bùkutu. A lé la kpa ari a lé dire kpa kà gàsākuru kuri, a lei kà gàsākuru s̄ɔrɔ, a lé yàasa s̄ baraakuri. ²⁴ À ɔzĩ kè íkaki p̀iia lán t̀urunɔ bà, à lika a léi ḡei d̀òrɔ pla, gàsākuru do pínki t̀uru m̀èn kuri. À íkaki p̀i kàsa lèlè kũ t̀uru wānzānde pìnɔ. ²⁵ Íkaki p̀i di z̀usa m̀èn kuri awɛɛplanɔa. Z̀u m̀èn aakõnɔ mì d̀o gugbānduru kpa, m̀èn aakõnɔ ifáletè kpa, m̀èn aakõnɔ g̀ènɔm̀idɔki kpa, m̀èn aakõnɔ s̄ ifāboki kpa. Íkaki p̀i di n̄ musu, akũs̄ n̄ p̀òrɔnɔ dɔdɔ guragura. ²⁶ Íkaki p̀i g̀ègetee kà ɔla yàasa ũ. A s̄ de lán oro s̄ bà, lán tafetira s̄ bà. Dirɔm lé wàa do ín àdi sí.

²⁷ À tadibɔnɔ p̀i kũ m̀ògot̄eo m̀èn kuri. N̄ pínki gbàna kà gàsākuru siikõ, a yàasa d̀o siikõ, a lei s̄ aakõ. ²⁸ Kũ ò tadibɔɔ pìnɔ p̀i, ò m̀ò l̀èketenɔ kpà à gbánɔ dagura. ²⁹ Akũ ò músu wānzānɔ kè m̀ò l̀èketèe p̀inɔa pínki kũ z̀usa wānzānɔ kũ kerubu wānzānɔ. Ò lāvutāna wānzān kè músuu pìnɔ kũ z̀usa pìnɔ musu kũ a ḡeio. ³⁰ Tadibɔɔ pìnɔ m̀ògot̄é gére kũ g̀òoo v̄i m̀èn siisiikõ. Ò gbá v̄i m̀èn siisiikõ d̀o. Gbá pìnɔ musun òdi ta din. Ò gbá pìnɔ kàsa, ò lāvutāna wānzān kè a kpa siikõa. ³¹ Tadibɔɔ pìnɔ

lé wēna bùkutu, a lé kpa bona gāsākuru do, akūsō à lòkotoo kà ɔtā do. Ò wānzān kè a lé kū à bò musua do. Tadibɔɔ pìnɔ mò lèkete kusurudeno vī, ò de bùkuturo. ³² Gére pìnɔn kú mò lèkete pìnɔ gēi. A gònɔ pépena tadibɔɔ pìnɔ gbánɔa. Gére pìnɔ lei kà gāsākuru do kū a kusuo. ³³ Ò gére pìnɔ pì lán sōgo pó bàme. Ò a gònɔ kū a gérenɔ kū a mòtererenɔ kū a oronɔ kàsa kū m̀gotēo pínki. ³⁴ Tadibɔɔ pìnɔ kūki vī mèn siisiikō a kusurunɔa. ³⁵ Tadibɔɔ pìnɔ musu de bùkutu, a lei kà ɔtā do. A gbánɔ kū a mò lèketenɔn na tadibɔɔ pìnɔ musu. ³⁶ À kerubu wānzān kè a gbánɔ kū a mò lèketenɔa kū músu wānzānnɔ kū domina línɔ wānzānnɔo, gu kū à lè pínki. À lāvutāna wānzān kè à likai do. ³⁷ Len à tadibɔɔ pìnɔ pì le. À kàsa pó dokōnɔ gūmmɛ, n zōkōke kū n bonaaò lèlɛme.

³⁸ Akū à dàгаа pì kū m̀gotēo mèn kuri. A pínki dì í sí dirɔm lé siisiikō. Dàгаа pìnɔ yàasa kà gāsākuru siisiikō. Kū à dàгаа pìnɔ didi tadibɔ mèn kurii pìnɔa, ³⁹ akū à kàte Dikiri kpé are, mèn sɔɔro ɔplai, mèn sɔɔro ɔzei. À íkaki pìi dìte ɔze kpa Dikiri kpé kusuru kū à kú ifáboki gènnmidɔki kpa sare. ⁴⁰ Akū Huramu oro túbukɔnɔ kū a sétɛbɔnɔ kū ta arusibɔnɔ pì do. Len à Dikiri ɔn zī kū kína Sulemanu dàare kè le, à a lakiti kè pínki. ⁴¹ Zī kū à kèe pìnɔn dí: M̀gba mèn pla, a fūra kū à bò lán lo bà kū à kú m̀gba pìnɔ musu mèn pla, m̀kakōana kū à zā blèo a fúraa pìnɔa mèn pla, ⁴² b́isi né kū à d̀dɔ m̀kakōanaa pìnɔa musu mèn wàa pla. À kè ari d̀rɔ pla zāblebɔ ũ m̀gba fúraa pìnɔa. ⁴³ Tadibɔɔ pìnɔ mèn kuri kū a dàganɔ mèn kuri. ⁴⁴ Íkaki mèn do kū z̀usa kū à

kú a zĩtenŋ mèn kuri awεεpla. ⁴⁵ Túbukabŋ pìnŋ kú a sétεbŋŋ kú ta arusibŋŋ. Pó kú Huramu pì kína Sulemanunε Dikiri ɔn pŋ ũnŋ pínki, à n pí kú m̀gotε kú ò l̀bŋome. ⁴⁶ Kína tò ò pó pìnŋ kàsa kú Yoda gb̀lio zaa Suko kú Zaretāo dagura. ⁴⁷ Sulemanu dí tó ò pó kú ò pì kú m̀gotεoo pìnŋ yŋ kilooa à a t̀kisi d̀ro, kú à kè dasi yāi.

⁴⁸ Sulemanu pó kú à kú Dikiri kpé gūnnŋ pì dŋ, turaretitkpataki kú ò kè kú wuraaŋ kú wura teburu kú òdi Dikiri burodi káteaaŋ ⁴⁹ kú fitiladibŋ kú ò kàte kpéda gūn kpéne are ɔplai kú ɔzeŋ mèn sŋsŋro. Ò pì kú wuraaŋ atēne kú a fitilanŋ kú a kpàkonŋ pínki, ò lávu wānzān kēm̄ma. ⁵⁰ À wura t̀konŋ pì dŋ kú fitiladebŋŋ kú tanŋ kú ḡmbŋŋ kú tésibŋŋ kú kpéne kú òdi pi Ludakuki gb̀a asigbenŋ kú kpéda pŋŋ. ⁵¹ Kú kína Sulemanu Dikiri ɔn zĩ p̀i kè à làka pínki, akú à sù kú wuraaŋ kú andurufuuo kú pó kú a de Dauda d̀te Dikiri pó ũnŋ, akú à kà Dikiri ɔn aruzekatekin.

8

Tana kú Dikiri àkpatiio a kpén

¹ Akú kína Sulemanu Isaraila gb̄ε zŋkŋŋ s̀si Yu-rusalemu, n buri don'arēdenŋ kú n ɔmbedenŋ n pínki, de ò su ò Dikiri bàka kunna kúnwo àkpati sé Dauda w̄te kú òdi pi Zaiŋ ò suo. ² Akú Isarailanŋ kàkara a are n pínki mŋ supplade Etanimu dikpεgŋŋ zĩ. ³ Kú Isaraila gb̄ε zŋkŋŋ kàkara n pínki, akú sa'orinŋ Dikiri àkpatii p̀i sè ⁴ kú dakareki kutao kú Dikiri pó kú ò kú a gūnnŋ. Sa'orinŋ kú Levi burinŋ mé ò pó pìnŋ sè ò sùo, ⁵ akú kína Sulemanu kú Isaraila kú ò kàkaraainŋ sa ò kú sãnŋ kú zùnŋ

àkpatii pì are. Pó kũ ò sa òoo pìnɔ dasi kè zōkō, adi sí naroro. ⁶ Akũ sa'orinɔ gè kũ Dikiri bàka kunna kũńwo àkpatii a kpén ari kpéne kũ òdi pì Ludakukin. Ò dìte a dìtekia gwe kerubunɔ gèi. ⁷ Kerubuu pìnɔ dèmberenɔn poroporona àkpatii pì kũ a sélinɔla. ⁸ A séli pìnɔ gbàna ari òdi n lé e Dikiri kpé kpéda gũn, ama òdi e ɔnnlo. Lí pìnɔn kú gwe ari kũ a gbàrao. ⁹ Póke kú àkpatii pìi gũnlo, tó adi ke gbè anlo mèn pla kũ Musa dàn zaa Orebu, gu kũ Dikiri pì a bàka nigō kú kũ Isarailanɔ n bona Misila gbera baasiro.

¹⁰ Kũ sa'orinɔ bôte Dikiri kpén, túsukpe kpé pìi pà, ¹¹ odi fō ò gè ò n zĩ ke gwero túsukpe pì yāi, zaakũ Dikiri gakuri a kpé pà. ¹² Akũ Sulemanu pì: Dikiri pì anigō kú túsukpe sira gũmme. ¹³ Akũ à pì Dikiri: Ma kpé naasi díkĩna bōnne, ñgō kú a gũn gɔɔ sĩnda pĩnki. ¹⁴ Akũ à lite à are dō paria à sa mana ònne. ¹⁵ Akũ à pì: Ò Dikiri Isarailanɔ Luda sáabu kpá! À lé sè ma de Daudane, akũ à pàpa. Zaakũ à pì, ¹⁶ zaa gɔɔ kũ a a gbè Isarailanɔ bôte Misila, ádi Isaraila wēte ke dìte ò kpé bon arero. Daudan a sè a gbè Isarailanɔ don'arede ũ. ¹⁷ Kũ ma de Dauda ye à kpé bo Dikiri Isarailanɔ Ludane, ¹⁸ akũ Dikiri pìne kpébonaare de a tó gō kúa laasun kũ à kèe pì mana, ¹⁹ ama adi ke akũ mé ani boarero, a zĩda né ke mé ani boare. ²⁰ Akũ Dikiri kè lákũ à a lé sene nà. Ma gō ma de Dauda gēne ũ, ma vute Isaraila kpatan lákũ Dikiri Isarailanɔ Luda a lé sè nà, akũ ma kpé dí bōne de a tó gō kúa yāi. ²¹ Gwen ma Dikiri àkpati dìteki kèken. Dikiri bàka kunna kũ ó dizinɔ n bona Misila gbera yā kú a gũn.

Sulemanu aduakena a gbēnne

²² Sulemanu are dō Dikiri gbagbakia Isaraila kū ò kakarana gwenō wára n pínki, akū à a onō sè musu ²³ à pì: Dikiri Isarailano Luda, gbēke dì sí lekōa kúnwo musu ke zĩtero. N gbēke gūn n bàka kú kū n zòbleri kū ò té n zén kū nēsēdoonō. ²⁴ N yā kū n a lé sè n zòbleri ma de Daudanē pàpa. N ò kū léome yā, gbāra sà n pàpa. ²⁵ Tera sà Dikiri Isarailano Luda, n lé sè n zòbleri ma de Daudanē n pì, tó a burino n zĩda kūna dō akūsō ò té n zén lākū à téi nà, onigō kú Isaraila kpatan goro sĩnda pínki. ²⁶ Isarailano Luda, n tó yā kū n ò n zòbleri ma de Daudanē ke yāpura ũ sà. ²⁷ Ama Luda, ñigō kú zĩte la yāpuran yá? Musu kū a leikēo ni fō à n síro, bele kpé kū ma bōnne díkĩna sàa? ²⁸ Dikiri ma Luda, n laakari dō makū n zòbleriia, n ma aduakena kū ma kutekenao sí. N sã kpá ó kū makū n zòbleri maten dōnyĩ kū adua kū maten kemmao gbāra. ²⁹ N tó n wé gō pena kpé díkĩnaa gwāani kū fānantēo, gu kū n pì n tó nigō kúa díkĩna pì. N adua kū makū n zòbleri madi ke aredōna gu día ma. ³⁰ Tó makū n zòbleri ke n gbē Isarailano are dō gu día, tó ó wé kemma, ñgō ó wékena sí zaa n kúkia musu n sùru ke kúoo.

³¹ Tó gbē taari kè a gbēdakenē, akū ò pìne à yā sí kū n tóo, tó à sù à yā sì kū n tóo n gbagbaki dí are, ³² ñgō zē kúnwo zaa n kúkia musu n mōinne. Ñgō yā gōgō n zòblerinōne n yā da taaridela, de a yākena wí a musu n yā nna kpá taarisaridea, de ò le ò dō kū à yāke vīro. ³³ Tó n gbē Isarailano ibereño zĩ blèmma durunna kū ò kenne yāi, ò tà kúnwo, tó ò èra ò are dōmma ò n sisi, tó ò wé kemma ò kúte kenne kpé díkĩnaa, ³⁴ zaa n kúkia musu ñgō zē kúnwo n sùru ke

kūńwo kū n durunnano, n su kūńwo b̀usu kū n kpà n dizinɔa díkĩna p̀i gũn.

³⁵ Tó ludambe g̀e da wárawara, legũ dì maro kū ò durunna k̀enne yáí, tó ò are d̀ò gu díkĩnaa ò wé k̀emma ò n sisi, akũs̀ò ò kpe li n durunnane kū n wé tãńma yáí, ³⁶ zaa n kúkia musu ñg̀ò ze kūńwo ñ s̀uru ke kūńwo kū n durunnano. Ñg̀ò n da zé manan, ñ tó legũ ma n b̀usu kū n kpà n gbẽnoa n p̀ó ũ dí gũn. ³⁷ Tó nà ke gagagyã kà b̀usu dín, ke p̀owesirakũ ke p̀ópukpana ke kwanɔ ke kwa'eseblerino ke tó iberenɔ lika n wẽte kei ke tó kisira ke gyã g̀e n té, ³⁸ tó n gbẽke yã kū à a le d̀ò, tó à a ɔ d̀ò kpé díkĩna kpa, tó à wé k̀emma à kúte k̀enne, ³⁹ zaa n kúkia musu ñg̀ò ze kãao ñ s̀uru ke kãao, ñ kpái. Ñg̀ò fĩna bone a yãkenaaa, zaakũ n a nese d̀ò. M̀okšn mé n gbẽ sında pínki nese d̀ò. ⁴⁰ Len onig̀ò vĩna kenne le ari n wendi len b̀usu kū n kpà n dizinɔa díkĩna gũn.

⁴¹⁻⁴² Zaakũ oni n tó z̀ok̀o kū n g̀asã gbãnao kū n ɔ kū à poronaa baaru ma, tó gbẽ z̀itɔ kū à de n gbẽ Isaraila buri ũro b̀ò b̀usu zãzãn à s̀u n tó yáí, tó à are d̀ò kpé día à wé k̀emma, ⁴³ zaa n kúkia musu ñg̀ò ze kãao ñ yã kū à wé k̀emma kene, de andunia buri sında pínki le à n tó d̀ò, ò vĩna kenne lákũ n gbẽ Isarailano dì kenne nà, onig̀ò d̀ò kū n tó kú kpé kū ma b̀ò día.

⁴⁴ Tó n gbẽno b̀òte ò g̀e z̀i ká kū n iberenɔ, bee gu kū n n zĩn pínki, tó ò are d̀ò wẽte kū n sè día kū kpé kū ma b̀onne dío, tó ò wé k̀emma, ⁴⁵ zaa n kúkia musu ñg̀ò ze kūńwo kúte kū ò k̀enne yáí, ñ yã nna kpáńma. ⁴⁶ Zaakũ gbẽke dì gí durunna keiro, tó ò durunna k̀enne, tó n p̀o f̀eńyĩ n n ná n iberenone n

ɔĩ, tó ò tà kũnwó ñ bùsun zìzɔnɔ ũ bùsu zàzã ke a kãnin yá, ⁴⁷ tó ò nèseε lite bùsu kũ òten zò blen pìi gũn, tó ò èra ò kúte kènne gwe ò pì: O durunna kè, o taari kè, o yã vãni kè, ⁴⁸ tó ò are dòmma kũ nèse mèn doo kũ ñ poyeinaao pínki zaa bùsu kũ òten zò blen ñ iberenɔne pìi gũn, tó ò are dò bùsu kũ n kpà ñ dizinɔa kũ wête kũ n sèεo kũ kpé kũ ma bònne díooa, tó ò wé kèmma, ⁴⁹ zaa n kúkia musu ñgɔ ze kũnwó kúte kũ ò kènne yãi, ñ yã nna kpámma. ⁵⁰ Ñgɔ sùru ke kũ n gbẽ kũ ò durunna kènneɔ kũ taari kũ ò kèεo, ñ tó gbẽ kũ òten zò bleñneɔ ñ wẽnda gwa, ⁵¹ zaakũ n pówĩnanɔme, n gbẽ kũ n ñ bóte Misilano wétamma pásĩ gũnnɔme.

⁵² Ñ tó n wé gɔ kú makũ n zòbleriia, ñ sã kpá kúte kũ ma kènneɪ kũ kúte kũ n gbẽ Isarailano kènneɔ. Ñ sã kpányĩ gɔɔ kũ ò wiki lèmma pínki. ⁵³ Dikiri Luda, zaakũ andunia buri sĩnda pínki gũn mókɔnɔn n ñ sé n gbẽnɔ ũ, lákũ n ò n zòbleri Musa gáì nà gɔɔ kũ n ó dizinɔ bòte Misila.

⁵⁴ Gɔɔ kũ Sulemanu ten wé ke Dikiria, à kutena a kosoame kũ a ɔnɔ porona musu. Kũ à adua kè à làka, akũ à fùte à zè Dikiri gbagbakia gwe, ⁵⁵ akũ à sa mana ò Isaraila kũ ò kú gwenɔne ñ pínki, à ò gbãanagbãna à pì: ⁵⁶ Ò Dikiri sáabu kpá, zaakũ à ókɔnɔ a gbẽ Isarailano gbà ñampaki lákũ à ò nà. Yã mana kũ à a lé sè a zòbleri Musa gãino pàpa pínki, a ke dí létè pãro. ⁵⁷ Dikiri ó Luda gɔ kú kũoo, lákũ à kú kũ ó dizinɔ nà. Àsun ó tónlo, àsun pã kpáwáiro. ⁵⁸ À tó ò swè kpáawa ògɔ té a zén, ògɔ a yáditenano kũna kũ yã kũ à dà ó dizinɔneɔ, ògɔ a ɔɔki gwa. ⁵⁹ Adua kũ ma kè Dikiri ó Ludaa gɔ dɔn fãnantè kũ gwãanio. Àgɔ yã nna kpá makũ a zòbleriia kũ

a gbẽ IsarailanƆ lákũ gu ògõ dɔ nà, ⁶⁰ de andunia buri s̄inda pínki le à dõ kũ Dikiri bi Ludame, a pãnde kunlo. ⁶¹ À kũ à á swè kpá Dikiri ó Ludaa mámmam, àgõ a ɔɔki gwa, àgõ a yãditenanƆ kũna lákũ á kũna gbãra nà.

Dikiri ɔn sakɛnaa

⁶² Akũ kina kũ IsarailanƆ n pínki sa ò Dikiria. ⁶³ Sulemanu kennakũkõ sa ò Dikiria kũ zùnƆ dúbu baro awɛɛpla kũ sãƆ dúbu basuddo. Len kina kũ IsarailanƆ n pínki Dikiri ɔn sa kè ɛ. ⁶⁴ Zĩ piia kina gbà bò ɔn kũ à kú Dikiri kpé kpéleleaanɛ, akũ à sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ ò gwe kũ póblewɛ gbao kũ kennakũkõ sa nísio, zaakũ sa'oki kũ à kè kũ mógotɛo kũ à kú Dikiri kpé kpéleleɛ zõkõro, adi f̄s à s̄i pínkiro. ⁶⁵ Zĩ birea Sulemanu kũ IsarailanƆ n pínki dikpɛ kè Dikiri n Ludanɛ ari gɔɔ supplá, akũ ò Kutadɔna dikpɛ kè gɔɔ supplá dɔ. A pínki kè gɔɔ ḡero donsari. Ó dasi manamana, ò bò zaa Lebo Amata ari à gèe pé Misila bùsu lézeki swaa. ⁶⁶ A gɔɔ sɔraakõde zĩ à n gbáre, akũ ò lé zaa ò tà n bea kũ pɔnnao. N pɔ kè nna yã mana kũ Dikiri kè a zòbleri Dauda kũ a gbẽ IsarailanƆne pínki yã.

9

Dikiri bo à suna Sulemanua

¹ Kũ Sulemanu Dikiri ɔnn kàte à làka kũ a ɔnnwo kũ zĩ kũ a pɔ kúanƆ pínki, ² akũ Dikiri èra à bò à s̄ua a gèn pladeo lákũ à bò à s̄ua Gibiõ nà ³ à pìnɛ: Ma adua kũ n kè kũ kúte kũ n kèmenɛoo mà. Ma kpé kũ n bòo p̄i òte ma pó ũ, ma tó nigõ kúa lakanaa sari. Ma wé nigõ kúa, ma pɔ nigõ kúa. ⁴ Mɔkõn s̄s, tó n té ma zén s̄usu kũ nèse purao lákũ n de Dauda bà, tó n yã

kū ma dītēnēnō kūna kū ma yā'onnenanō, tó nteni ma ɔɔki gwa, ⁵mani n kpata zīni péte Isarailanō té, anigō lakana vīro, lākū ma a lé sè n de Daudanē nà, ma pì a burinō nigō kú Isaraila kpatan gɔrō sīnda pínki. ⁶Tó mɔkōn ke n nēnō kpε limenē sō, tó á ma dokayānō kū yā kū ma dīteárenō kūnaro, tó a gε do tānanōi ari áteni n gbagba, ⁷mani Isarailanō bote būsu kū ma kpámman, mani gí kpé kū ma dīte ma pó ũ pii, oni gō lalandi pó ũ, pina pó ũ buri sīnda pínkinē. ⁸Bee kū kpé pì naasikεo, a yā ni bo gbē kū òten gēte a sarenō sare. Oni suru gá ò pi: À kè dera Dikiri kè būsu dí kū kpé díoonε lεε? ⁹Oni piñne: Kū ò pā kpà Dikiri n Luda kū à n dizinō bote Misilai yāime. Ò zè kū tānanō, òteni n gbagba òten kúteñne. Abire yāin Dikiri kisira dí zīmma pínki.

Sulemanu yākena kparanō

¹⁰Sulemanu ɔn mèn pla pìnō kàε wè baromε, Dikiri ɔn kū a zīda beo. Abire gberan ¹¹à Galili būsu wēte kpà Taya kína Hiramua mèn baro, zaakū Hiramua sida lí kū pini lío kū wuraa kpàa lākū à yei nà. ¹²Kū Hiramua bò Taya à gèε à wēte kū Sulemanu kpàawanō gwà, adi kenεro, ¹³akū à pì: Ma gbē, wēte kpate takanōn n kpàma gwee? Akū ò tó kpà gu piine Kabulu ari kū a gbārao. ¹⁴Hiramua gīnake à wuraa kpàzā Sulemanunε yā tɔn siikō.

¹⁵Gbē kū Sulemanu n dá zòzīnnō yān dí. Gbē pìnō mé ò Dikiri ɔn kū Sulemanu ɔnnwo zī kè. Ò Milo wèεε tāta kū būsuuo, ò Yurusalemu bīni bò, ò era ò Azo kū Megidoo kū Gezao kèke ò kàte. ¹⁶Misila kína Firi'auna lète Geza pìia yā, akū à sī à té sōa à Kanaa kū ò kú a gūnnō dède, akū à kpà a nēnōgbēa

zākēna gba ũ gɔɔ kũ à a kpàzā Sulemanua. ¹⁷ Akũ Sulemanu èra à Geza pì kèkè à kàte kũ Betoroni gēi póo ¹⁸ kũ Baalao kũ Tadamɔ kũ à kú a bùsu gbárannanwo ¹⁹ kũ wēte kũ à kusuna kàtenno kũ wēte kũ a sōgonɔ kũ a sōnon kunnɔ kũ kpé kũ à ye à dɔ Yurusalemunɔ kũ Lebanao kũ bùsu kũ àten kí bleanɔ pínki. ²⁰ Buri kũ ò de Isaraila ũronɔ: Amɔrinɔ, Itinɔ, Perizinɔ, Ivinɔ kũ Yebusi kũ ò gōno n pínki, ²¹ gbē kũ Isarailanɔ dí fɔ ò n dederonɔ, n buri kũ ò gō n bùsuu pinnon Sulemanu n dá zòzīn, akũ òdigō zī pì ke le ari kũ a gbārao. ²² Adi Isarailanɔ da zòzīnlo. Mókōnon à n díte a zīkarinɔ ũ, a ìbanɔ, a kína dakenɔ, a gbēnɔ don'arēdenɔ, a sōgodenɔ, a sōdenɔ. ²³ Mókōnomē zī kũ òten ke pì gbē zōkōno ũ dɔ, ò gbēnon wàa pla kũ basuppla akurio.

²⁴ Kũ Firi'auna nēnɔgbē bò Dauda wēten à tà a kpé kũ Sulemanu bòaren, a gberan Sulemanu Milo wèèè tàta. ²⁵ Wè kũ wèeo Sulemanu dìgō sa o gēn aakōkō. Àdi sa'opɔ kũ òdi ká tén à té kũ kũ kennakūkō sa'opɔ o sa'oki kũ à bò Dikirinēea, àdi turaretiti kpata Dikiri arē gwe dɔ. Len à Dikiri on zīnɔ kè le māmam.

²⁶ Kína Sulemanu gó'itenɔ kè Eziō Geba Elata sare Edomu bùsun Isira Tēra léa. ²⁷ Hiramua a góde kũ ò ísira dōno zī, akũ ò dì ísira musu lēlē kũ Sulemanu gbēnɔ. ²⁸ Ò gèè Ofi, ò wuraa sète gwe tɔn gēro ò sùo kína Sulemanunē.

10

Seba bùsu saraunia suna Sulemanu kīnaa

¹ Kũ Seba bùsu saraunia mà lākũ Sulemanu tó bò nà Dikiri yā musu, akũ à sù a yō à gwa kũ yā zī'ũ

gbekanaao. ² À kà Yurusalemu kũ a ìbanŋ dasidasi kũ pŋ gbĩ nnanŋo kũ wura sà zŋkŋo kũ gbè bèereede kũ lakuminŋ senanŋ, akũ à gèe Sulemanu kĩnaa à yā kũ à kú a nèsee gũn fàaii bŋ kāao pínki. ³ Akũ Sulemanu yā kũ à làlaawanŋ bŋkŋtene pínki. A ke bŋkŋtena dí a furo. ⁴ Kũ saraunia pì Sulemanu ŋndŋyānŋ mà pínki, akũsŋ à a be kũ à bŋo è ⁵ kũ pŋble kũ àdi blenŋ kũ a ìbanŋ gwenaao kũ a be zĩkerinŋ kunnaao kũ n pŋkasanŋ kũ a wèkpaaterinŋ kũ sa'opŋ kũ òdi ká tén à té kũ kũ à ò Dikiri ŋnnŋ, yā pìi a kù gbāna, akũ a lé wè. ⁶ Akũ à pì kĩnane: N yākenanŋ kũ n ŋndŋ baaru kũ ma mà zaa ma bŋsunwo bi yāpurame. ⁷ Mádi yā pìnŋ síro ari ma ge ma kao la, akũ ma wé siale sà. Odi omenē pínki sero fá! N ŋndŋ kũ n aruzekenŋ de lākũ ma a baaru mà nàla zā. ⁸ Mìnnadenŋme n gbēnŋ ū kũ n ìba kũ òdigŋ kú kũnwŋ gŋŋ sīnda pínki, ògŋ n ŋndŋyā manŋ! ⁹ Ō Dikiri n Luda sáabu kpá, zaakũ n yā kàagu, akũ à n ka Isarailanŋ kpatan. Yenyĩ kũ Dikiri vĩ kũ Isarailanŋ gŋŋ sīnda pínki mé à tò à n ka kína ū, de ògŋ yā gŋgŋnē a zéa. ¹⁰ Akũ saraunia pì kína gbà wura tŋn siikŋ kũ pŋ gbĩ nnanŋo dasidasi manamana kũ gbè bèeredenŋ. Pŋ gbĩ nna kũ à kína Sulemanu gbāa pìnŋ zŋkŋ, gbēke dí suone à kà le ziki doro.

¹¹ Hiramu gó'ite kũ ò sù kũ Ofio kũ wuraaonŋ sù kũ lí bèeredenŋ manamana kũ gbè bèeredenŋ dŋ.

¹² Akũ kína Dikiri ŋn pŋnŋ kèo kũ a zīda be pŋnŋ, à mŋŋnŋ kũ gidigbonŋ kèo lèsirinŋne dŋ. Odi su kũ lí pì burio à kà le ziki doro, odi wé si a takale doro ari kũ a gbārao.

¹³ Pŋ kũ Seba bŋsu saraunia pì yei pínki à gbèka

kína Sulemanua, akū à a gbà, gba kū à kènɛ yŋnkɔyŋnkɔnɔ baasi. Akū à ɛra à tà a bùsun kū a ìbanɔ.

Sulemanu gakurike

¹⁴ Wura kū àdi su Sulemanua wè kū wèɛo di ká tɔn baro awɛɛ'aakɔ, ¹⁵ táfe kū táa'orinɔ kū la-gatarinɔ kū Larubu kínanɔ kū a bùsu gbɛ zɔkɔnɔ di suone baasi. ¹⁶ À sɛgbako zɔkɔnɔ kè kū wura kū ò gbègbèɛo mèn wàa do, n baadi tìkisii kà kiloo aakɔkɔ kū a kusuo. ¹⁷ À sɛgbako fítinnanɔ kèo do, n baadi tìkisii ye à ká kiloo plapla. À sɛgbako pìnɔ kàte kpé kū òdi pi Lɛbana Líkpen. ¹⁸ Kína kiblegba zɔkɔ kè kū wisa sakaao, akū à wura atɛne kùtea. ¹⁹ Gbàa pì didiki vī, a gbápeki mèn suddo. A kpɛnaki musu de mɔrɔ kusuru sari. À gàsádikinɔ vī, músu taka kū ò kènɔn zɛzɛna gàsádiki pìnɔ sare. ²⁰ Músuu pìnɔn zɛzɛna gbápeki pìnɔa kpa pla, a pínki kà kuri awɛɛpla. Odi gbàa pì taka ke bùsu ken zikiro. ²¹ Kína Sulemanu tokonɔ bi wuraame pínki. Kpé kū òdi pi Lɛbana Líkpe pónɔ pínki bi wuraame atɛne. Andurufu póke kú gwero, zaakū òdi andurufu dite póke ũ Sulemanu gɔrɔaro.

²² Kína gó'itenɔ dìgɔ dina ísiralá kū Hiramú gónɔ. Wè aakɔ pínki òdigɔ su kū wuraa kū andurufuu kū wisa sakaao kū gbakūnɔ kū zànɔ. ²³ Kína Sulemanu aruzɛke kū a òndɔo zɔkɔ de andunia kínanɔ póla n pínki. ²⁴ Baadi pínki ten zé wete à wé si Sulemanuɛ à a òndɔyā kū Luda dāne a swèn ma. ²⁵ Wè sīnda pínki baadi dìgɔ sunɛ kū a gbao: Andurufu pónɔ, wura pónɔ, utanɔ, zìkabɔnɔ, pɔ gbī nnanɔ, sɔnɔ kū baragbāsɔnɔ. ²⁶ Sulemanu sɔgonɔ

kū sōnŋ kàkara. A sōgo pìnŋ kà wàa suppla, a sōnŋ sō dúbu kuri awεεpla. Òdi a sō pìnŋ gwa a sōgo wētεnŋ gūn kū a be Yurusalemuo. ²⁷ Kína tò andurufu gō di Yurusalemu lán gbèε bà, akūsō sida lí kū òdi kpé boo dasi lán bète lí bà sèn. ²⁸ Òdi bo kū Sulemanu sō pìnŋ zaa Misila kū Silisia bùsuuome. Kína lagatarinŋ mé òdi gé lúlu gwe. ²⁹ Òdi sōgonŋ lúlu Misila andurufu ɔgŋ mèn wàa aakōme, sōnŋ sō mèn basuppla akuri, akū àdi era à sō pìnŋ yía Iti kínanŋa kū Siria kínanŋ.

11

Sulemanu nŋnŋ

¹ Kína Sulemanu yè buri pānde nŋgbēnŋi dasi. Firi'auna nénŋgbē baasi, akū à Mɔabunŋ kū Amŋninŋ kū Edŋmunŋ kū Sidōdenŋ kū Itinŋ sèse nŋnŋ ū. ² Dikiri pì Isarailanŋε òsun buri pìnŋ séro, zaakū oni ní sātεme, de ò té ní tānanŋi. Bee kū abireo ní yenyī Sulemanu kù gbāna. ³ À kínanεnŋ sèse nŋnŋ ū gbēnŋon wàa aakō kū basɔɔroo, akūsō à nŋ yìgisaridenŋ vī dŋ wàa do kū basɔɔroo. Akū a nŋ pìnŋ a sātε. ⁴ Kū zīkū ten gēn, a nŋnŋ tò à tē tānanŋi, adi a swè kpá Dikiri a Ludaa mámmam lán a de Dauda bàro. ⁵ À tē Sidōdenŋ tāna Asatōrei kū Amŋninŋ tāna Mɔleki kū Luda zàaguo. ⁶ À yā kū Dikiri yeiro kè, adi téi kū nèsedoo lán a de Dauda bàro. ⁷ Akū à gèε à tānagbagbaki bò sīsī kū à kú Yurusalemu ifāboki kpa musu Mɔabunŋ tāna gina Kemōsine kū Amŋninŋ tāna gina Mɔlekio. ⁸ Len à kè lε a buri pānde nŋnŋε ní pínki, akū ò turaretiti kpàta ní tānanŋε ò sa òm̄ma.

⁹ Akū Dikiri Isarailanŋ Luda pŋ fè Sulemanui kū à kpè līnè a swè kúa dorō yāi, zaakū Dikiri bŋ à sūa yā gèñ pla. ¹⁰ Bee kū Dikiri pìne àsun té tãnanŋiro, adi yā kū Dikiri dīte pì maro. ¹¹ Akū Dikiri pìne: Zaakū n kè lè, nídi zè kū ma bàka kunna kúnwo yā kū ma dītenneoro, mani kpata símma mà n zòblerinŋ doke ká n gène ũ. ¹² Ama n de Dauda yāi mani kè lè n gŋrŋaro, n nén mani kenè. ¹³ Bee kū abireo mani kpata sía pínkiro. Buri leu don mani tó n né pìine ma zòbleri Dauda kū Yurusalemu kū ma sè ma pŋ ũo yāi.

Sulemanu ibereŋŋ

¹⁴ Akū Dikiri tò Edŋmu gbè Adada kū à de kíne ũ ibereè sè kū Sulemanuo. ¹⁵ Gŋrŋ kū Dauda ten zī ká kū Edŋmunŋ yā, a zīkarinŋ don'arede Yoabu gèè à Isarailanŋ gèñŋ vī, akū à Edŋmu bùsu gŋgbèñŋ dède gwe ní pínki. ¹⁶ Akū kū a gbèñŋn kú gwe ari mŋ suddo ari ò gèè ò Edŋmu bùsu gŋgbè pìñŋ dèdeo ní pínki. ¹⁷ Kū Adada bàa sī, àten tá Misila kū a de ìba kenŋ. Gŋrŋ birea sŋ Adada bi kefennamè. ¹⁸ Ò bŋ Mīdiā ò gèè Parani, akū ò Paranide kenŋ sè ò gèè kúnwo Misila kína Firi'auna kínaa. Firi'auna kpé kpàa kū pŋbleo kū zīteo. ¹⁹ Adada yā kà Firi'aunane manamana, akū à a nanŋ Tapenèsi dakūna kpàa nŋ ũ. ²⁰ Akū Tapenèsi dakūna pì né ì gŋgbè ũ, òdi pīne Genuba, akū Tapenèsi né pīi gwà Firi'auna ŋnn kū Firi'auna nénŋo lèlè. ²¹ Gŋrŋ kū Adada kú Misila, à mà kū Dauda gà akūsŋ a zīkarinŋ don'arede Yoabu gà dŋ. Akū à pì Firi'aunane: Ñ ma gba zé mà tá ma bùsun. ²² Akū Firi'auna a là à pì: Bŋ mé àten kíamma

ma kīnaa, gbasa ní ye ò tá n bùsunn? À wèa à pì: Póke ten kīamaro, ò ma gba zé dé!

²³ Akū Luda tò do Eliada né Reẓō kū à bàa sì a dikiri Zoba kína Adadezana yā fūte Sulemanu.

²⁴ Kū Dauda Adadeza gbēno dède, akū Reẓō gbēno kàkaraai ò kè gbānamōnnerino gā ũ, akū à gò ní don'arède ũ. Ò gèe ò vùte Damasuku, akū à gwe sì. ²⁵ Reẓōmē Isarailano ibere ũ ari Sulemanu wēndi lén, yākete kū Adada fūteo baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gi Isarailano kái.

Yeroboamu bona Sulemanu kpe

²⁶ Nēbati né Yeroboamu bi Sulemanu iba keme. Eflaimu burime, kū à bò Zereda, akū à bò Sulemanu kpe. A da bi gyaanome, a tón Zerua. ²⁷ Lākū à kè nà à bò kína kpen dí. Sulemanu wēe kū òdi pi Milo tàta kū bùsuuo, akū à a de Dauda wēte bīni bò à pèkere. ²⁸ Yeroboamu bi négōgbē laakarideme. Kū Sulemanu è kefenna pì kokari vī, akū à a dīte zī gbāna kū Yusufu burino ten ke pì gbē zōkō ũ.

²⁹ Goro birean Yeroboamu bò Yurusalemu, akū à dàkare kū annabi Ahia, Silo gbēo zén, à uta dufu dana. Ò kú sēn gwe ní pla. ³⁰ Akū Ahia a uta dufu pì gā à kè à pàrapara leu kuri awēepla. ³¹ Akū à pì Yeroboamune à a paranaa pì sēte mèn kuri, zaakū Dikiri Isarailano Luda pì: Mani Sulemanu bo kpatamme mà Isaraila buri leu kuri kpámma.

³² Mani buri leu do tóne ma zòbleri Dauda kū Yurusalemu kū ma sè Isaraila buri sīnda pínki wētēno téo yāi. ³³ Mani kene le, kū à ma zukūna à gèe àten Sidōdeno tāna Asatore kū Mōabuno tāna Kemōsio kū Amōnino tāna Mōlekio gbagba yāi. Adi témairo, adi yā kū à manamene kero, adi ma oḍoki gwaro,

à ma dokayānŋ kūna lán a de Dauda bàro. ³⁴ Bee kū abireo mani kpata bo a ɔĩ sãnsãnlo, zaakū ma gĩnake ma a kè kína ũ ari a wëndi lémmε ma zòbleri Dauda kū ma sè yāi, kū à ma yāditenanŋ kūna akūsŋ à ma ɔɔki gwà. ³⁵ A nén mani kpata sí a ɔĩ mà Isaraila buri leu kurinŋ kpámma. ³⁶ Isaraila buri leu don mani tó a né p̄ine, de ma zòbleri Dauda buri gŋ kí blemenε Yurusalemu gɔɔ s̄inda pínki, wēte kū ma sè ma tó gŋ kúaa p̄ii. ³⁷ Mɔkŋn sŋ, ma n sε Isarailanŋ kína ũ, de ñgŋ kí ble pó kū n pɔ yeiia pínki. ³⁸ Tó nten yā kū ma ditenne ke pínki, tó n tēmai, nten yā kū à manamεne ke, tó nteni ma ɔɔki gwa akūsŋ n ma yāditenanŋ kūna lán ma zòbleri Dauda bà, manigŋ kú kūnwɔ, manigŋ n burinŋ ká Isaraila kpatan gɔɔ s̄inda pínki, lákū ma Dauda burinŋ kàn nà. ³⁹ Mani Dauda burinŋ era kpe yā kū ò kèe p̄i yāi, ama adi ke gɔɔ s̄inda pínkinlo.

⁴⁰ Sulemanu zé wète à Yeroboamu de, akū à fùte à bàa sì à tà Misila kína Sisaki kīnaa, à gŋ gwe ari Sulemanu gèe à gào. ⁴¹ Sulemanu yā kparanŋ kū ŋndŋyā kū à kènŋ pínki kú Sulemanu yānŋ takadan. ⁴² Sulemanu kè Isaraila buri s̄inda pínki kína ũ Yurusalemu wè buplame. ⁴³ Kū à gà, ò a v̄l a de Dauda wēten, akū a né Reoboamu vùte a gēne ũ.

12

Isarailanŋ bona Reoboamu kpe

¹ Reoboamu gèe Σεκεmu, zaakū gwen Isaraila buri s̄inda pínki gèen de ò a ká kína ũ. ² Kū Nebati né Yeroboamu a baaruu mà, akū à bò Misila à sù, zaakū gwen à kun zaa gɔɔ kū à bàa sì Sulemanune.

³ Akū Isaraila kū ò kŋ kàkara p̄inŋ a sìsi, akū ò gèe

ò yā ò lɛɛɛ kũ Reoboamuo ò pì: ⁴ N de zĩ gbāna dāwɛɛ pāsīpāsī. Mɔkɔn sɔ, ò zĩ gbāna pì kũ aso tìkisi kũ à dīwɛɛo lago, óni m̀ natennɛ. ⁵ Akũ à wèr̀mma à pì: À tá gĩa ari gɔɔ aakɔ, gbasa à era à su. Akũ ò tà.

⁶ Kína Reoboamu yā pìi gbà gbē zɔkɔ kũ ò de a de Sulemanu ìba ũnɔnɛ à pì: Yā kpaten a è à mana mà we gbē pìnɔaa? ⁷ Akũ ò wèa ò pì: Tó n m̀i nàtɛ́nne gbāra, akũ n yā mana wèr̀mma, onigɔ de n zòblerinɔ ũ gɔɔ sīnda pínki. ⁸ Akũ Reoboamu g̀i gbē zɔkɔ pìnɔ lédammai, à gèè à yā pìi gbà a ìba kefenna kũ ò né blè lɛɛɛnɔnɛ. ⁹ À ǹ lá à pì: Gbē kũ ò pìmenɛ mà zĩ gbāna kũ ma de dā́nne lagońne pìnɔ, yā kpaten a è à mana ò síńlaa? ¹⁰ Akũ kefenna pìnɔ wèa ò pì: Gbē kũ ò pìnne n de aso tìkisii dī́nne ò lagońne pìnɔ, ò ońne n ɔnekpare gbìgiri de n de pila. ¹¹ N de aso tìkisii dī́nne, mɔkɔn sɔ, ìni aso pì karańne. N de wé tām̀ma kũ flāaome, ama flā lèden ìni wé tāońma.

¹² A gɔɔ aakɔde zĩ Yeroboamu kũ Isarailanɔ era ò sù ò Reoboamu lè ǹ pínki, lákũ à òńne nà à pì, ò era ò su gɔɔ aakɔ gbera. ¹³ Akũ kína g̀i gbē zɔkɔnɔ lédammai à yā wèr̀mma pāsīpāsī. ¹⁴ À tè kefennanɔ lédammai à pì: Aso tìkisin ma de diáɛ, makũ sɔ mani aso pì karaáɛmɛ. Flāan ma de wé tàoáwa, makũ sɔ, flā lèden mani wé tàoáwa. ¹⁵ Akũ kína g̀i Isarailanɔ yā mai, zaakũ yā pìi bò Dikiri kĩnaame, de yā kũ à ò Nebati né Yeroboamune annabi Ahia, Silo gbē gāi le à ke yāi.

¹⁶ Kũ Isarailanɔ è kína g̀i ǹ yā mai, ò pìnɛ:

Ó bàka kú kũ Daudaoro,
ó lé kú Yɛɛɛ né yānlo.
Isarailanɔ, á baadi tá a bea!

Dauda buri, ò n zĩda be kũ!

Akũ IsarailanƆ tà ń bea. ¹⁷ Isaraila kũ ò kú Yuda burinƆ wēte gūnnƆn Reoboamu g̃ ñ kína ũ ado.

¹⁸ Kína Reoboamu a zòzĩ gbē zōkō Adoniramū zĩ IsarailanƆa, akũ ò a pàpa kũ gbèeo ò a dè. Akũ kína Reoboamu fùte kũ wānao à sị a sōgo gūn à bàa sị à tà Yurusalemu. ¹⁹ Len IsarailanƆ gi Dauda burinƆi le ari kũ a gbārao. ²⁰ Kũ IsarailanƆ mà ń pínki kũ Yeroboamu sù, akũ ò a sisi kōkakaranaa gūn, akũ ò a kà Isaraila burinƆ kína ũ. Isaraila buri ke dí ze kũ Dauda burinƆo doro, tó adi ke Yuda burinƆo baasiro.

²¹ Kũ Reoboamu kà Yurusalemu, à YudanƆ kàkara ń pínki kũ Biliaminu burinƆ. Zikarii pìnƆ gbēnƆn dúbu bakēndome. Akũ òten gé zĩ ká kũ IsarailanƆ, de ò le ò Sulemanu né Reoboamu kpata síne ò kpáa do. ²² Akũ Luda yā sù Luda gbē kũ òdi pi Semayaa à pì: ²³ Ñ o YudanƆ kína Sulemanu né Reoboamune kũ YudanƆ ń pínki kũ Biliaminu burinƆ kũ gbē kparanƆ, ²⁴ makũ Dikiri ma pì, àsun gé zĩ ká kũ á Isaraila dakenƆoro. Á baadi tá a bea, zaakũ yā kũ à kèe pìi bò ma kīnaame. Akũ ò yā kũ Dikiri òñne mà ò tà.

²⁵ Yeroboamu Sekemu kũ à kú Eflaimu gu kpiden bīni bò, akũ à vùten. Zaa gwen à gèe à Penieli kèke à kàte. ²⁶ Akũ à laasun lè à pì: Oni Dauda buri era kpatamme fá! ²⁷ Tó IsarailanƆ ten gé sa o Dikiri Ɔnn Yurusalemu, oni era ò ze kũ ń dikiri YudanƆ kína Reoboamuome, oni ma de ò ze kāao. ²⁸ Kũ kína yā pì gwà, akũ à wura zūsane pì mèn pla, akũ à pì gbēnƆne: IsarailanƆ, á gena Yurusalemu mò le. Á dikiri kũ ò á bóte MisilanƆn dí! ²⁹ Akũ à a do dìte Beteli, a do sō ari Dā. ³⁰ Akũ yā pì

gòhne durunna ũ, òdi gé donyĩ ke a done Beteli, a do sō ari Dā. ³¹ Yeroboamu kpé bò zùu pìnɔne tãnagbagbakinɔa, akū à gbē dìte sa'orinɔ ũ, bee kū gbē kū ò de Levi buri ũronɔ. ³² Akū à mɔ sɔraakɔde gɔɔ gērode dìte dikpe ũ lán Yudanɔ pɔ bà se, akū à sa ò tãnagbagbaki kū à kú Beteli pìia. À sa ò zùsane kū à pìi pìnɔa, akū à sa'orinɔ dìte gwe. ³³ Akū à sa ò sa'oki kū à kè Beteli pìia mɔ sɔraakɔde gɔɔ gērode zĩ. Gɔɔ pìn à dìte a zĩda pɔyeinaaa dikpe ũ Isarailanɔne.

13

Luda gbē lékena Beteli sa'okine

¹ Luda gbēke bò Yudanɔ bùsun à sù Beteli lákū Dikiri dāne nà gɔɔ kū Yeroboamu zena sa'oki pìi sare de a sa o. ² Akū à lé kè sa'oki pìine à pì: Sa'oki, sa'oki, Dikiri pì oni né i Dauda bea, oni tó kpáne Yosia. Àkū mé ani sa omma kū tãnagbagbaki sa'ori kū òten zĩ ke lanɔ, ani bisāsiri wánɔ kpátamma. ³ Gwe gòɔ Luda gbē pì yā pì kena sèedaa òhne à pì: Sèeda kū Dikiri òn dí. Sa'oki pì ni parakɔre a túbu ni kòte.

⁴ Kū kína Yeroboamu lé kū Luda gbē pìi kè Beteli sa'oki pìine mà, akū à ɔ dāa zaa sa'okia gwe à pì: À a kū! Akū ɔ kū à dāaa pìi gbàgbā, ani fō à kòko doro. ⁵ Akū sa'oki pìi pàrakɔre a túbu kòte lákū Dikiri dà Luda gbē pìine à ò nà. ⁶ Akū kína pì Luda gbē pìine: Ì kúte kemene Dikiri n Ludane. Ì wé keamene de ma ɔ le à su a gbèn. Akū Luda gbē pì kúte kè Dikirine, akū a ɔ sù a gbèn lán yā bà. ⁷ Akū kína pì Luda gbē pìine: Ì mɔ ò gé ma bea ò pɔ ble mà gba kenne. ⁸ Akū à pì kína pìine: Bee tó n n aruzeke

kpado kpàma, mani gé kŭnworō. Mani pō ble ke mà í mi gu dínlo, ⁹ zaakŭ Dikiri pìmenε màsun pō ble laro, màsun í mi laro, akŭsŏ màsun era kŭ zé kŭ ma suooro. ¹⁰ Akŭ à zé pānde sè, adi zé kŭ à sùo Beteli sé doro.

¹¹ Annabi zī ke kŭ Beteli gwe. Kŭ a nénŏ sù, ò yā kŭ Luda gbē pìi kè gwe zī birea bàba n denε kŭ yā kŭ à ò kīnanεεo pínki. ¹² Akŭ n de n lá à pì: Zé kpaten à sèε? Akŭ a nénŏ zé kŭ Luda gbē kŭ à bò Yudanŏ bŭsun pìi sèε ònε. ¹³ Akŭ à pìnnε: À gàari yīmenε zaakinε. Akŭ ò yīnε ò a dī a kpε. ¹⁴ Kŭ à pètε Luda gbē pìii, akŭ à a lè vutena gbiri lí gbáru. Akŭ à a là à pì: Luda gbē kŭ à bò Yudanŏ bŭsumme n ũ yá? À wèa à pì: Makŭmε! ¹⁵ Akŭ annabi zī pìi pìnε: N mŏ ò gé ma bea, n pō ble. ¹⁶ À wèa à pì: Mani fŏ mà era mà tá kŭnworō. Mani fŏ mà pō ble ke mà í mi kŭnwo gu dínlo, ¹⁷ zaakŭ Dikiri pìmenε màsun pō ble ke mà í mi laro, akŭsŏ màsun tá kŭ zé kŭ ma suooro. ¹⁸ Akŭ annabi zī pìi pìnε: Annabiin ma ũ lán n bà. Malaika ke mé à Dikiri yā òmenε à pì mà pétenyī mà su kŭnwo ma bea, de n pō ble n í mi. Ama éken annabii pì ten to. ¹⁹ Akŭ Luda gbē pìi era kāao, à pō blè a bea à í mì. ²⁰ Gŏrŏ kŭ ò vutena pōblei, Dikiri yā sù annabi zī kŭ à sù kāaoo pìia, ²¹ akŭ à wiki lè Luda gbē kŭ à bò Yudanŏ bŭsun pìia à pì: Dikiri n Luda pì, lākŭ n gi a yā mai nà, nđi yā kŭ à ònne maro, ²² n era n su n pō blè n í mì gu kŭ à ònne n̄sun pō blenlo n̄sun í mínlo pìi, oni n vī kŭ n dizinŏoro. ²³ A pōblena kŭ a íminaaoo gbera, annabi kŭ à sù kāao pìi gàarii yīnε zaakia. ²⁴ Kŭ à dà zén, akŭ à kpàkŭ kŭ músuo, akŭ músuu pì a dè. A gèε gò ditena zén,

akū zaaki kū mūsuo gō zena a gèe pìi. ²⁵ Kū gbē kū òten gētēno a gèe è wutena zén gwe kū mūsu kū à zena a sareo, akū ò gèe ò a baaru kpà wēte kū annabi zī pì kún. ²⁶ Kū annabi kū à sù kāoo pì a baaru mà, à pì: Luda gbē kū à gì Dikiri yā main gwe. Akū Dikiri a kpà mūsua, à a è'è à dè lākū Dikiri òne nà. ²⁷ Akū à pì a nénone: À gàari yīmene zaakine. Akū ò yīne. ²⁸ À dà zén, akū à gèe à a gèe lè wutena, zaaki kū mūsuo zei. Mūsuo pì dí gèe pì sóro akūsō adi zaaki pì é'ero. ²⁹ Akū annabi pì Luda gbē pì gèe sè à dī zaaki musu à sùo a be wēten, de à gèe sō dō à a vī. ³⁰ Akū à a vī a zīda miraween, à sō dō à pì: Waiyoo ma gbē! ³¹ Kū à a vī à làka, à pì a nénone: Tó ma ga, à ma vī mirawee kū ma Luda gbē pì vīn à ó gèe kpákūsū. ³² Zaakū yā kū Dikiri dāne à ò Beteli sa'oki musu kū tñakpe kū ò kú Samaria būsuo wēte tñagbagbaki ni ke yāpura.

³³ Bee kū abireo Yeroboamu dí kpe li a yāvānikēnaano, à era à Isaraila buri sīnda pínki dīte tñagbagbaki sa'orino ū dō. Gbē kū ò ye ò gō tñagbagbaki sa'orino ūn à n kē a ū. ³⁴ Durunna kū à tò ò Yeroboamu burino dúgu zō ò làka andunia gūnn gwe.

14

Annabi Ahia yā kū ani Yeroboamu le onaa

¹ Goro birea gyā Yeroboamu négōgbē Abia kù. ² Akū Yeroboamu pì a nanone: N fute n n zīda lite, de òsun n dō ma no ūro, n gé Silo. Annabi Ahia kú gwe. Akū mé à pīmene manigō de Isarailano kína ū. ³ N burodi sé mēn kuri kū kàranō kú zó

tùruuo, ò gèone. Ani yā kũ ani né pì le onne. ⁴ Akũ Yeroboamu nanŋ kè le, à fùte à gèe Silo à gè Ahia bea. Ahia wé dí gu e doro, zaakũ à zĩ kũ a wé gò dāadāa. ⁵ Dikiri gĩnake à ò Ahiane kũ Yeroboamu nanŋ né ten gyā ke, akũ àten su à yā gbekamma. Ñ one lán dí bà lán dí bà, zaakũ tó à sù, ani a zĩda litenne gbē pānde ūme.

⁶ Kũ Ahia a gèse kīnii mà, àten gē kpén, à pì: Ñ gē Yeroboamu nanŋ! Bóyāin n n zĩda lite leé? Yā pāsīn Luda pì mà onne. ⁷ Ñ gé ñ o Yeroboamune, Dikiri Isarailanŋ Luda pì, akāame a n se n gbēnŋ té, a n ke a gbē Isarailanŋ don'arede ũ. ⁸ A kpataa bò Dauda burinŋ oī, akũ a n kan, ama í de lán a zòbleri Dauda bàro, kũ à a yāditenanŋ kũna, à téi kũ nèsedoo à yā kũ á yeii kè. ⁹ N yā vāni kè de gbē kũ ò donne arenŋla, n ge n tānanŋ kè n zĩdane, mò kũ n kāsano, akũ n kpe liare, n a pŋ fè. ¹⁰ Abire yāin áni ásarú zĩ n burinŋa, áni n gōgbēnŋ kakate Isarailanŋ gūn zòno kũ zĩdadeno í pínki, áni té na n bea, lākũ òdi té na zùgbōŋa nà ari à té kũ à láka pínki. ¹¹ Gbēdanŋ ni n buri kũ oni gaga wētanno só, bāno ni n gbē kũ oni gaga sēnno ble. Dikiri mé à ò le. ¹² Mòkōn sōnŋgbē, ñ fute ñ tá be. Tó n gèsee pète wēte gūn gōno, né pì ni ga. ¹³ Isarailanŋ ni a gè ōŋ do ò a vī. Yeroboamu burinŋ té í pínki, àpiin oni vī ado, zaakũ àkūme ado Dikiri Isarailanŋ Luda yā mana lèa Yeroboamu onn. ¹⁴ Dikiri ni kína pānde dite a gbē Isarailanŋne. Àkũ mé ani Yeroboamu burinŋ dede. Gbāra dí! Bóŋŋ? Leme, tera dí! ¹⁵ Dikiri ni gò tō Isarailanŋa, oni gō lán leba kũ àten yīgā í gūn bà. Ani Isarailanŋ botè bùsu mana kũ à kpà í

dizinƆa dín à ń fākƆa Yuflati bara dire, kũ ò Asatore lí pètepete ò Dikiri pƆ fèone yāi. ¹⁶ Ani IsarailanƆ kpárima durunna kũ Yeroboamu kè à IsarailanƆ dà a kenan yāi.

¹⁷ Akũ Yeroboamu nanƆ fùte àten tá. Kũ à kà Tiza, kũ à gèse zè kpélelea gònƆ, akũ négƆgbē pìi gà. ¹⁸ Ò a v̄i, akũ IsarailanƆ ƆƆ dò ń pínki lákũ Dikiri ò a zòbleri annabi Ahia gāi nà. ¹⁹ Yeroboamu yā kparanƆn kú IsarailanƆ kínanƆ ḡayākena takadan, z̄i kũ à kànƆ kũ a kíkeyānƆ pínki. ²⁰ Yeroboamu kí blè wè baro awεεplame. Kũ à gà, akũ a né Nadabu vùte a gēne ũ.

YudanƆ kína Reoboamu

²¹ Sulemanu né Reoboamume YudanƆ kína ũ. À kí blè a wè bupla awεεdodemme, akũ à kí blè Yurusalemu wè gēro awεεpla, wēte kũ Dikiri sè Isaraila buri s̄inda pínki wētenƆ té de a tó gƆ kúa. A da tón Naama, Am̄oni burime. ²² YudanƆ yā kũ Dikiri yeiro kè, ò a pƆ fène de ń dizinola ń pínki ń durunna kũ ò kè yāi. ²³ Ò t̄anagbagbakinƆ bò ń z̄idane s̄is̄i lei s̄inda pínki musu kũ lí z̄ók̄s̄ s̄inda pínki gbáruo, ò gbènƆ kũ línƆ pètepeten. ²⁴ Bee se t̄anagbagbaki karuanƆn kú IsarailanƆ bùsun gƆgbēnƆ kũ nƆgbēnƆ. Leme IsarailanƆ buri kũ Dikiri pèrimańnenƆ dà vāninƆ sète le pínki.

²⁵ Kína Reoboamu kíblena wè s̄orode ḡunn Misila kína Sisaki sù à lète Yurusalemua. ²⁶ À Dikiri Ɔn aruzekēnƆ kũ kínabe pónƆ nākƆa à wura sēgbako kũ Sulemanu pìnƆ sète pínki. ²⁷ Akũ kína Reoboamu sēgbako pìnƆ gēne pì kũ m̀gotēo à nà a be dogari don'aredenƆne ń Ɔi a be kpélelea. ²⁸ Tó kína ten gé

Dikiri ɔnn, dogarii pìno dìgɔ sēgbako pìno kūna. Tó ò èra ò sù, òdi era ò káte n̄ kpén.

²⁹ Reoboamu yā kparanɔ kū yā kū à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gīayākɛna takadan. ³⁰ Reoboamu kū Yeroboamuo dìgɔ zì ká kū kɔo ɔɔrɔ sīnda pínki. ³¹ Kū Reoboamu gà, ò a mira kpàkūsū kū a dizinɔ Dauda wētɛn. A da tón Naama, Amɔni burimɛ. Akū a né Abia vùte a gēne ũ.

15

Yudanɔ kína Abia

¹ Nebati né Yeroboamu kíblena wè baro plansaride gūnn Abia gɔ Yudanɔ kína ũ ² à kí blè Yurusalemu wè aakɔmɛ. A da tón Maaka, Abusalomu burimɛ. ³ À durunna kū a de kènɔ kè pínki, adi a zīda kpá Dikiri a Ludaa lán a dizi Dauda bàro. ⁴ Ama Dauda yāin Dikiri a Luda tò a buri kí blè Yurusalemu, à a buri pìi dìte a gēne ũ à tò Yurusalemu gbāna lè. ⁵ Zaakū Dauda yā kū Dikiri yeii kè, adi gí yā kū Dikiri dītɛne mairo ari a wèndi lén, tó adi ke yā kū à kè Iti buri Uriane baasiro.

⁶ Abia kū Yeroboamuo dìgɔ zì ká kū kɔo ari Abia wèndi lén. ⁷ Abia yā kparanɔ kū yā kū à kènɔ pínki kú Yudanɔ kínanɔ gīayākɛna takadan. ⁸ Kū à gà, ò a vè Dauda wētɛn, akū a né Asa vùte a gēne ũ.

Yudanɔ kína Asa

⁹ Isarailanɔ kína Yeroboamu kíblena wè barode gūnn Asa gɔ Yudanɔ kína ũ, ¹⁰ akū à kí blè Yurusalemu wè bupla awɛɛdo. A dai tón Maaka, Abusalomu burimɛ. ¹¹ Kína Asa yā kū Dikiri yeii kè lán a dizi Dauda bà. ¹² À pè tãnagbagbaki karuanɔa

a b̀usun, akū à tāna kū a dizinŋ k̀enŋ k̀ete p̀inki. ¹³ Bee se à a dai Maaka b̀o kpatan, kū à Asatore lí ginaa p̀ete yāi. Kína Asa lí p̀i z̀ò à té nàa Kidironu guvuten. ¹⁴ À a z̀ida kpà Dikiria ari a ẁendi lén, ama adi t̀anagbagbaki kū ò b̀onŋ gbororo. ¹⁵ À wura kū andurufuuo kū p̀ó p̀ande kū akāa kū a deo d̀ite Dikiri p̀ó ũnŋ s̀ete à k̀ate Dikiri ɔnn.

¹⁶ Asa kū Isarailanŋ kína Baasao dig̃ z̀i ká kū k̃o ari n̄ k̀iblena lén. ¹⁷ Baasa mé à g̀e à l̀ete Yudanŋ b̀usuua, akū àten b̀ini bo à lika Ramai, de gb̀eke sún bo ke à g̀e Yudanŋ kína Asa b̀usunlo yāi. ¹⁸ Akū Asa andurufu kū wura kū à g̀ò Dikiri ɔn laasinŋ s̀ete kū p̀ó kū ò kú a b̀e laasinŋ, à nà a ibanŋne n̄ ɔi, akū à n̄ z̀i Damasuku, Siria b̀usu kína Benadada, Tabirimŋ né, Eziš daikore k̃inaa à p̀i: ¹⁹ Ò lédok̃onŋ ke lákū ma de kū n deo k̀è nà yā. A andurufu kū wuraaon dí. N̄ lédok̃onŋ kū n̄ v̄i kū Isarailanŋ kína Baasao gboro, de à gomala kū a z̀ikarinŋ. ²⁰ Akū Benadada lédok̃onŋ k̀è kū Asao à a z̀ikarinŋ gb̀are ò g̀e ò l̀ete Isaraila ẁetenɔa. Ò Iyon si kū Dāo kū Abeli Betemakao kū Genesareti guo kū Nafatali burinŋ guo d̀o p̀inki. ²¹ Kū Baasa a baaruu mà, akū à b̀inibona Ramai t̀ò à tà Tiza. ²² Akū kína Asa kp̀akpaa k̀è Yudanŋne n̄ p̀inki, adi gb̀eke t̀e boro à p̀i, ò Rama gb̀enŋ kū lí kū Baasa ten b̀ini boonŋ s̀ete. Akū à b̀ini b̀ò à lika Geba kū à kú Biliaminu burinŋ gui kū Mizipao. ²³ Kína Asa yā kparanŋn kú Yudanŋ kinanŋ g̀ayākena takadan, a n̄g̀gb̀ekeyānŋ kū yā kū à k̀enŋ p̀inki kū ẁete b̀ini kū à b̀onŋ. Kū à z̀i k̀è, gyā a k̀è a gb̀alanŋa. ²⁴ Kū à g̀à, ò a mira kp̀akūsū kū a dizinŋ a dizi Dauda ẁeten, akū a né Yosafata v̀ute

a gēne ũ.

Isarailanŋ kína Nadabu

²⁵ Yudanŋ kína Asa kíblena wè plade gūnn Yeroboamu né Nadabu kè Isarailanŋ kína ũ à kí blè wè plame. ²⁶ À yā kū Dikiri yeiro kè à zè kū yā kū a de kè à Isarailanŋ dà durunna gūnwō. ²⁷ Ahia né Baasa, Isaka buri lé kpàkūsūi gōrō kū àkū kū Isarailanŋ ten lika Filisitini wēte Gibetōi, akū à a dè gwe. ²⁸ À a dè Yudanŋ kína Asa kíblena wè aakōde gūmmē, akū à vùte a gēne ũ. ²⁹ Kū à nà kíblenaaa, akū à Yeroboamu burinŋ dède ní pínki, adi ní gbēke tóro, à ní kákate lán Dikiri ò a zòbleri Ahia, Silo gbē gāi nà. ³⁰ Yā pìi kè le durunna kū Yeroboamu kè yāi, kū à Isarailanŋ dà a kenan à Dikiri Isarailanŋ Luda pō fēone. ³¹ Nadabu yā kparanŋ kū yā kū à kènŋ pínki kú Isarailanŋ kinanŋ gīayākenanŋ takadan. ³² Kína Asa kū Isarailanŋ kína Baasao zīi kà kū kōo ari ní kíblena lémme.

Isarailanŋ kína Baasa

³³ Yudanŋ kína Asa kíblena wè aakōde gūnn Ahia né Baasa kè Isarailanŋ kína ũ. À kí blè Tiza wè baro awēsiikō. ³⁴ À yā kū Dikiri yeiro kè à zè kū Yeroboamu yākenaao kū durunna kū à Isarailanŋ dà a kenanwō.

16

¹ Dikiri yā sù Anani né Yehua, akū à yā ò Baasane à pì: ² Ma n bo bùsutitin, ma n ke ma gbē Isarailanŋ don'arede ũ, akū n ze kū Yeroboamu yākenaao n ma gbē Isarailanŋ dà durunnakenan, akū ní durunna pìnŋ ma pō fē. ³ Mōkōn kū n burinŋ, mani á dúgu zōme sà. Mani ke n onne lākū ma kè Nebati

né Yeroboamu ɔnnɛ nà. ⁴ Gbēdanɔ ni n gbē kū oni gaga wēte gūnnɔ só, bānɔ ni n gbē kū oni gaga sēnnɔ ble. ⁵ Baasa yā kparanɔ, yā kū à kènɔ kū a négōgbēkēyānɔn kú Isarailanɔ kínanɔ gīayākenanɔ takadan. ⁶ Kū Baasa gà, ò a vī Tiza, akū a né Ela vùte a gēne ũ.

⁷ Dikiri yā pìi ò Baasanɛ kū a burinɔ annabi Yehu, Anani né gāi, yā vāni kū à kè à Dikiri pɔ fèone lākū Yeroboamu burinɔ kè nà yāi kū Yeroboamu buri kū à n kakatɛnɔ yāo dɔ.

Isarailanɔ kína Ela

⁸ Yudanɔ kína Asa kíblena wè baraasɔro awɛɛdode gūnn Baasa né Ela kè Isarailanɔ kína ũ à vùte Tiza wè pla. ⁹ A ìbanɔ do Zimirime a sōgonɔ kpado gbē zōkō ũ, akū à lé kpākūsūi kūrwo. Gɔrɔ kū í Ela kù a begwari Aza kpén zaa Tiza, ¹⁰ akū Zimiri gè à a dè Asa kíblena wè baraasɔro awɛɛplade gūn, akū à vùte a gēne ũ. ¹¹ Kū à kí blè gōnɔ, akū à Baasa burinɔ dède n pínki, adi gōgbē ke tó a danɛnɔ ke a gbēnnanɔ téro. ¹² À Baasa buri pìnɔ kàkate n pínki, lākū Dikiri ò annabi Yehu gāi nà. ¹³ Baasa kū a né Elao Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fène durunna kū ò kè tāna pāpānɔ yā musu, akū dɔ ò Isarailanɔ dà a kenan yāi. ¹⁴ Ela yā kparanɔ kū yā kū à kènɔ pínki kú Isarailanɔ kínanɔ gīayākena takadan.

Isarailanɔ kína Zimiri

¹⁵ Yudanɔ kína Asa kíblena wè baraasɔro awɛɛplade gūnn Zimiri kí blè Tiza gɔrɔ suppla. Gɔrɔ birea Isaraila zīkarinɔ bùra kú Filisitini wēte Gibetō sare. ¹⁶ Kū zīkarii pìnɔ mà Zimiri lé kpākūsū kū gbēnɔ kínai à a dè, akū ò n don'arede Ōmiri kà

Isarailanŋ kína ũ ǹ b̀uran gwe g̀onŋ. ¹⁷ Akũ Ɖmiri kũ Isaraila z̀ikarinŋ f̀ute Gibetŋ ò g̀e ò lika Tizai. ¹⁸ Kũ Zimiri è ò a ẁete s̀awa, akũ à d̀idi à g̀e a be kp̀edidikŋana musu g̀un à té ǹaa, akũ à té kũ à gà ¹⁹ durunna kũ à k̀e ỳai. À ỳa kũ Dikiri yeiro k̀e à z̀e kũ Yeroboamu ỳakenaao. À durunna k̀e, akũ d̀o à Isarailanŋ dà a kenan. ²⁰ Zimiri ỳa kparanŋ kũ lé kũ à kp̀akũsũ kũnwo Elaiio kũ Isarailanŋ ḱinanŋ g̀iỳakena takadan.

Isarailanŋ kína Ɖmiri

²¹ Isarailanŋ kp̀ate leu pla. Ǹ kp̀adonŋ ye ò Ginati né Tibini ká kína ũ, ǹ kp̀adonŋ s̀o, Ɖmiri. ²² Kũ gb̀e kũ ò z̀e kũ Ɖmirionŋ gb̀ana de gb̀e kũ ò z̀e kũ Ginati né Tibinionŋla, akũ ò Tibini d̀e, Ɖmiri kí bl̀e. ²³ Yudanŋ kína Asa ḱiblena ẁe baraaakuri aẁeεdode g̀unn Ɖmiri k̀e Isarailanŋ kína ũ, à kí bl̀e ẁe kuri aẁeεpla. À k̀e Tiza ẁe suddo, ²⁴ akũ à Samaria s̀is̄i l̀u Sema kũ andurufuuo kiloo baaakŋ akuri, akũ à ẁete k̀ate a t̀o kp̀ane Samaria kũ Sema mé à s̀is̄i p̀i v̄i ỳa ỳai. ²⁵ Ɖmiri ỳa kũ Dikiri yeiro k̀e à durunna k̀e de gb̀e kũ ò d̀one arenŋ p̀ola ǹ ṕinki. ²⁶ À z̀e kũ Nebati né Yeroboamu ỳakenaao ṕinki. À Dikiri Isarailanŋ Luda p̀o f̀ene kũ durunna kũ à k̀e t̀ana p̀ap̀anŋ ỳa musuo à Isarailanŋ dà a kenan d̀o. ²⁷ Ɖmiri ỳa kparanŋ kũ ỳa kũ à k̀enŋ kũ a négŋgb̀ekeỳanŋ kũ Isarailanŋ ḱinanŋ g̀iỳakena takadan. ²⁸ Kũ à gà, ò a v̀i Samaria, akũ a né Ahabu v̀ute a g̀ene ũ.

Isarailanŋ kína Ahabu

²⁹ Yudanŋ kína Asa ḱiblena ẁe bupla plansaride g̀unn Ɖmiri né Ahabu k̀e Isarailanŋ kína ũ à kí bl̀e

Samaria wɛ̃ baro awɛɛplame. ³⁰ À yã kũ Dikiri yeiro kè de gbɛ̃ kũ ò dònɛ arenɔ pɔla n̄ pínki. ³¹ A zena kũ Nɛbati né Yeroboamu durunnakɛnaao dí kɛnɛ yãkɛ úro, akũ à Sidɔdenɔ kina Etabaali nɛnɔgbɛ̃ Yɛzɛbɛli sɛ nɔ ũ, akũ à nà Baali tãnagbagbanaaa, àdigɔ̃ kútɛnɛ. ³² À kpé bò Baalinɛ Samaria, akũ à a gbagbaki pètɛ kpé pìi gūn. ³³ À Asɛra lí pètɛn dɔ à èra à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fɛ̃nɛ de Isarailanɔ kina kũ ò dònɛ arenɔ pɔla n̄ pínki.

³⁴ Ahabu gɔɔan Bɛtɛli gbɛ̃ Iyɛli Yɛriko kèkɛ à kàtɛ. Kũ à a bīni ɛ̃ pètɛ, akũ a daudu Abiramu gà. Kũ à a zé gbànɔ pètɛ, akũ a né kpɛde Segubu gà lákũ Dikiri ò Nuni né Yɔsua gāi nà.

17

Kāakāannanɔ annabi Iiasu gwanaa

¹ Tisibɛ gbɛ̃ Iiasu bò a bea Giliada būsun à gɛɛ à Ahabu lè à pì: Kũ Dikiri Isarailanɔ Luda kũ matɛn doi kunnaao, zaa wɛ̃nla plí ni kpáro, legū ni maro, séde gɔɔ kũ ma ò baasiro.

² Akũ Dikiri yã sù Iiasua à pì: ³ N̄ futɛ n̄ gé ifáboki kpa, n̄ utɛ Keriti swawɛɛn Yoda bara dire kpa. ⁴ Īnigɔ̃ swa pì í mi. Ma dítɛ kāakāannanɔnɛ ògɔ̃ n̄ gwa gwe. ⁵ Akũ à gɛɛ à kè lákũ Dikiri òarɛ nà, à vùtɛ Keriti swawɛɛn Yoda bara dire kpa. ⁶ Kāakāannanɔ dīgɔ̃ sunɛ kũ burodiiio kũ nòbɔɔo kɔnkɔ kũ ɔkɔsio, akũ àdigɔ̃ swa pì í mi.

Zarɛfa gyaanɔ Iiasu gwanaa

⁷ Gɔɔ pla gbɛra swa pì í bàba kũ legū dí ma būsuu pìnlo yāi. ⁸ Akũ Dikiri yã sù à pì: ⁹ N̄ futɛ n̄ gé Zarɛfa Sidɔ būsun, n̄gɔ̃ kú gwe. Ma gyaanɔ ke dítɛ

àgõ n gwa gwe. ¹⁰ Akū à fùte àten gé Zarefa. Kū à kà wēte pìi sare, à gyaanŋ ke lè, àten yàka wε gwe. Akū Iliasu lé zù gyaanŋ pìi à pì: N̄ gé n̄ sumene kū ío, bee fítì, mà mì. ¹¹ Kū àten gé tó, Iliasu èra à lé zù à pì: N̄ sumene kū burodi kusuo dɔ. ¹² Akū nɔgbē pìi pìne: Kū Dikiri n Luda kunnao, bee burodi má vīro, séde wísiti okū do kū à g̃ò gbaka gūn kū nísio fítì tūruu gūn baasiro. A yàkaan maten wε la, de mà tá bε mà pòble keo, ò ble kū ma néo ògõ ga dā. ¹³ Akū Iliasu pìne: N̄sun tó vīna n kūro. N̄ gé n̄ ke lākū n ò nà, ama n̄ burodi keo fítì n̄ suomenε gīa, gbasa n̄ n pò ke kū n néo. ¹⁴ Zaakū Dikiri Isarailanŋ Luda pì, wísiti ni láka gbaka pìi gūnlo, akūsō nísì ni láka tūruu pìi gūnlo ari gɔɔ kū ani tó legū ma būsuu pìn. ¹⁵ Gyaanŋ pìi g̃e à kè lākū Iliasu òare nà, akū pòble mòm̄ma ari gɔɔ ūgbangba, àpii kū a bedenŋ kū Iliasuo. ¹⁶ Wísiti dí láka gbaka pìnlo, akūsō nísì dí láka tūruu pìnlo, lākū Dikiri ò Iliasu gāi nà.

¹⁷ Abire gbera nɔgbē bede pì né ten gyā ke. Kū gyā gbāna kpà manamana, akū a wèndii bò. ¹⁸ Akū nɔgbē pìi pì Iliasune: Luda gbē, bó mé à ó ká kū n su ma kīnaaa? N su ma durunna dɔ Ludagu de à ma né de yāin yá? ¹⁹ Akū Iliasu pìne: N̄ n né pì kpáma. Akū à né pìi s̄i nɔgbē pìi ɔ̄ à didi k̄ao kpé musu gu kū à k̄ipan. À a wùte a gádoa gwe, ²⁰ akū à ɔ̄ d̄ Dikirine à pì: Dikiri ma Luda, m̄k̄ōn mé n tò gyaanŋ kū ma k̄ipa a bea né gà n p̄sira kpài yá? ²¹ Akū à wùte à a z̄ida p̄oro néḡgbē p̄ila g̃en aak̄ō à ɔ̄ d̄ Dikirine à pì: Dikiri ma Luda, n̄ tó a wèndi era à su a m̄e gūn. ²² Dikiri Iliasu ɔ̄ d̄ mà, akū wèndii èra à s̄u né p̄ia à fùte. ²³ Kū Iliasu néḡgbē p̄i s̄e à k̄ipa k̄ao, à g̃e k̄ao

kpén, akū à a kpà a daa à pì: Ñ gwa, n né pìi wèndii sù! ²⁴ Akū nɔgbě pìi pì Iliasunε: Má dō sà kū Luda gbēme n ũ. Dikiri yā kū à bō n lén bi yāpurame.

18

Iliasu kū Obadio

¹ À gɔɔ pla kè, akū Dikiri yā sù Iliasua legūmanasari wè aakōde gūn à pì: Ñ gé ñ n zīda mɔ Ahabunε, mani tó legū ma a būsun. ² Akū Iliasu fùtè àten gé a zīda mɔ Ahabunε.

Kū nàa kè gbāna Samaria, ³ akū Ahabu a begwari Obadia sisi. Obadia pì sō à Dikiri vīna vī manamana. ⁴ Gɔɔ kū Yezēbeli ten Dikiri annabinɔ dede yā, akū Obadia ñ gbē kenɔ sète gbēnɔn basɔro à ñ úte gbèwεenɔ gūn gbēnɔn bupla akurikuri, akū à ñ gwá kū póbleo kū ío. ⁵ Akū Ahabu pì Obadianε: Ò dodo gunɔi ò gé ísēbokinɔ kū swawεenɔn pínki. Òdigō dōro ke óni sè le ò kpá ó sōnɔa kū ó baragbāsɔnɔ. ⁶ Akū ò gu kpàate, ñ baadi a zé sè. ⁷ Kū Obadia tena, akū ò kpàkū kū Iliasuo. À a dè, akū à wùtè a nèsele kutena à pì: Ma dikiri Iliasu, mɔkōmmen gwe yá? ⁸ Iliasu wèa à pì: Makūme! Ñ gé o n dikiriine má kú la. ⁹ Akū Obadia pì: Bó taarin ma kè, kū nten makū n zòbleri na Ahabunε a ɔĩ à ma dεε? ¹⁰ Ma sì kū Dikiri n Ludao buri ke būsɔ ke kun kū ma dikiri gè gbēnɔ zīm̄ma ò n wεtenyīro. Tó ò pì ñ kú gwero, àdi tó ò la dame. ¹¹ Akū nten omene dɔ mà gé mà o ma dikiri Ahabunε kū ñ kú la yá? ¹² Tó ma da zén, manigō dō gu kū Dikiri Nini ni n sé à tá kūnworo. Tó ma gε ma ò Ahabunε, tó à sù adi n ero, ani ma dεme. Makū n zòbleri sō má Dikiri vīna vī zaa ma kefennakεgɔɔa. ¹³ Ma

dikiri Iliasu, kŭ Yezebeli ten Dikiri annabinŏ dede, n̄di yā kŭ ma kè maroo? Makŭ mé ma n̄ gbēkenŏ sètē gbēnŏn basŏoro, ma n̄ úte gbèwēenŏ gŭn gbēnŏn bupla akurikuri, ma n̄ gwá kŭ pŏbleo kŭ ío. ¹⁴ Akŭ n p̄imenē dŏ mà gé mà o ma dikiri Ahabunē n̄ kú la yá? Ani ma demē. ¹⁵ Akŭ Iliasu p̄i: Ma si kŭ Dikiri Z̄ikaride kŭ maten doiiio, mani ma z̄ida mŏne gbāra sà.

Iliasu kŭ Baali t̄anagbagbarinŏ Kaameli kpi musu

¹⁶ Akŭ Obadia gèe à dà Ahabulē à yā p̄i òne, akŭ Ahabu gèe da Iliasulē. ¹⁷ Kŭ Ahabu Iliasu è, à p̄ine: Isarailanŏ b̄usuderi, mŏkŏmmen gwe yá? ¹⁸ Akŭ Iliasu p̄i: Adi ke makŭ mé ma Isarailanŏ b̄usuu d̄ero, mŏkŏn kŭ n de bedenŏ ákŏnŏ mé a dè, zaakŭ a pā kpà Dikiri yāditenanŏi a te Baalii. ¹⁹ N̄ Isarailanŏ sísi n̄ p̄inki, ò dakare Kaameli kpi musu l̄ele kŭ Baali t̄anagbagbari gbēnŏn wàa pla kŭ bupla akurio kŭ Asera t̄anade gbēnŏn wàa pla kŭ òdi pŏ ble kŭ Yezebelionŏ.

²⁰ Ahabu Isarailanŏ sísi n̄ p̄inki, akŭ à t̄anade p̄inŏ kàkara Kaameli kpi musu. ²¹ Akŭ Iliasu nà gbēnŏi à n̄ lá à p̄i: Á laasun nigŏ kpaatena ari b̄oremee? Tó Dikiri bi Ludamē, à téi. Tó Baalimē s̄, à téi. Odi yāke wearo, ²² akŭ Iliasu p̄ine: Dikiri annabinŏ té makŭ mé ma gŏ mado. Baali t̄anagbagbarinŏ s̄, gbēnŏn wàa pla kŭ bupla akuriomē. ²³ Á z̄usanŏ kpáwá m̄en pla, t̄anade p̄inŏ à m̄en do sé ò z̄z̄k̄rē ò ká yàkala, òsun té naaro. Makŭ se mani a do keke mà ká yàkala, mani té naa sero. ²⁴ Mŏkŏnŏ s̄ ò Baali sísi, makŭ s̄ mani Dikiri sísi. N̄ gbē kŭ à mà, akŭ à sù kŭ téo, àkŭmē Luda ũ. Akŭ gbē s̄inda p̄inki p̄i:

Yā maname! ²⁵ Akū Iliasu pì tānade pìnɔne: À zùsa mèn do sé à keke káaku, zaakū ákɔnɔ mé á dasi. À á tana sísi, ama àsun té naaro. ²⁶ Akū ò zùsa kū ò kpàmma sì ò kèkè, akū òten Baali sísi zaa kɔnkɔ ari ifantē gèe káo mìdangura. Òten ũ wā, òten lika sa'oki kū ò bōoi, òten pi: Baali, n̄ yā mawá! Bee kū abireo odi yāke maro, adi yā marúmaro. ²⁷ Kū ifantē kà mìdangura, akū Iliasu teni n̄ lalandi ke à pì: À wiki lé gbāna à kara, àkūme dikiri ũroo? Ke a laasun tà kpadome. Ke à gèe bīnikpe keme. Ke à gèe wētame. Ke àten i ome, akū ádi a vuroo? ²⁸ Akū òten wiki lé kū kòto gbānao, òteni n̄ zīda líli kū fēnɛdao kū sário lākū òdi ke nà, ari aru ten pla n̄ mèea. ²⁹ Kū ifantē gò mīia, akū òten yā ya ari sa ɔkɔsi ogɔɔ gèe à kào. Bee kū abireo adi yāke werúmaro, adi yā marúmaro, adi sã kpányīro.

³⁰ Akū Iliasu pì parine: À namai la! Kū ò nài n̄ pínki, akū à Dikiri gbagbaki kū à gbòroo kèke àten bo. ³¹ À gbèe sèse mèn kuri awɛɛpla Yakubu burinɔ dasi lén. Yakubun Dikiri yā òne yā à pì ògɔ pine sà Isaraila. ³² Kū à Dikiri gbagbaki pìi bò, akū à wèee yè à likai. Wèee pìi kà à í sí lita géro. ³³ À yàkaa kà sa'oki pìla, à zùu pìi zòzòkɔre à kà yàkaa pìia à pì: À í tó lo siikɔ, à ká sa'opɔ pìia kū yàkaa pìio. ³⁴ Kū ò tò, akū à pì: À era à tó dɔ. Kū ò tò, akū à pì: À era à tó à ke gèn aakɔ. Akū ò tò ari gèn aakɔ. ³⁵ Í pìi bàa lè à lika sa'oki pìii ari wèee pìi pà. ³⁶ Sa ɔkɔsi ogɔɔ akū annabi Iliasu nài à pì: Dikiri, Ibrahī kū Isaakuo kū Isarailao Luda, n̄ tó ò d̄s gbāra kū mɔkɔmmɛ Isarailanɔ Luda ũ akūsɔ n̄ zòbleriime ma ũ, maten yā dí ke kū mɔkɔn mé n̄ ma dan yāi. ³⁷ N̄

yā mama Dikiri! Ñ yā mama, de gbē dínŋ le ò dŋ kŋ Dikiri, mɔkŋmmɛ n̄ Luda ū akūsŋ nteni n̄ nèŋe liteñne de ò era ò summa. ³⁸ Akŋ Dikiri té sù sa'obŋŋ p̄ia kŋ yàkaao kŋ gbènŋ kŋ bŋsuo, ò té kŋ, akŋ í kŋ à kŋ wèèè p̄in bàba. ³⁹ Kŋ gbènŋ è, akŋ ò wùte n̄ nèŋe kutena ò p̄i: Dikirimɛ Luda ū! Dikirimɛ Luda ū! ⁴⁰ Akŋ Iliasu dàñne à p̄i: À Baali tãnagbagbarii p̄inŋ kŋkŋ, n̄ gbēke sŋn p̄itiáwaro. Kŋ ò n̄ kŋkŋ, akŋ Iliasu gèè kŋñwo Kisŋ guvuten à n̄ dɛɛ gwe.

⁴¹ Iliasu p̄i Ahabunɛ: Ñ gé p̄o ble n̄ í mi, zaakŋ ma legŋ k̄nii mà dŋ. ⁴² Akŋ Ahabu gèè p̄o ble à í mi. Akŋ Iliasu d̄idi à gèè Kaameli misŋntea à vùte à m̄i kà tún. ⁴³ À p̄i a z̄ikeriine: Ñ gé gu gwa ísira kpa. Akŋ à gèè à gwà. Kŋ à sù à p̄i: P̄oke kŋ gwero. Akŋ Iliasu p̄ine à era à gé gwa dŋ, akŋ à gèè le ari gèn suppla. ⁴⁴ A gèn suppladeo z̄ikerii p̄i p̄i: Ma legŋ è lokona serere lán òla bà, àten fute ísira musu. Akŋ Iliasu p̄ine: Ñ gé n̄ o Ahabunɛ à sŋgo dŋ sŋnŋ à gèn à kipa kpia ari legŋ gŋ gé a dādā. ⁴⁵ Legŋ ten sísi busebuse, zàga'ía fute, akŋ legŋ mà manamana. Ahabu kŋ sŋgon, àten tá Yezzerili. ⁴⁶ Dikiri gbāna sù Iliasua, akŋ à a uta zŋkŋŋ kàkara à kŋ, à bàa lè à Ahabu kè ari à gèè káo Yezzerili.

19

Dikiri yā'ona kŋ Iliasuo Orɛbu

¹ Akŋ Ahabu yā kŋ Iliasu kèè bàba Yezebeline p̄inki, lákŋ à tãnade p̄inŋ dèdɛ nà kŋ f̄enedao n̄ p̄inki. ² Akŋ Yezebeli légbāzā kè Iliasunɛ à p̄i: Ari zia mandara'i, tó mádi kenne lákŋ n̄ kè tãnadenŋne nàro, tãnanŋ yā kemene pāsīpāsī! ³ Akŋ v̄ina Iliasu

kū, akū à fùte à bàa sù à a zīda m̀boki ẁete. Kū à kà Beseba, Yudanŋ b̀sun, gwen à a zīkerii t̀n, ⁴ akū à t́a à gb̀arannan g̀rŋ do. À g̀e à v̀ute s̀e lí gb̀aru, akū à adua k̀e à le à ga à p̀i: Dikiri, ýa díkīna m̀ma le. Ǹ ma ẁendi sé g̀nŋ, zaakū má de ma dizinŋlaro. ⁵ Akū à ẁute àten i o s̀e lí p̀i gb̀aru.

Kánto malaikaa s̀u à ŋ k̀ea à p̀i: Ǹ fute ǹ p̀ó ble. ⁶ Kū Iiasu gu gwà, akū à k̀ara asána è k̀ú í t̀ruuo katena a m̀ii. Akū à p̀ó blè à í m̀i à èra à ẁute. ⁷ Dikiri Malaikaa èra à s̀u a g̀en pladeo, à ŋ k̀ea à p̀i: Ǹ fute ǹ p̀ó ble, zaakū tá gb̀anan nten su o. ⁸ Akū à fùte à p̀ó blè à í m̀i. P̀óble p̀i tò à gb̀ana lè, akū à t́a à g̀rŋ bupla f̀anantē k̀ú gẁaanio ari à g̀e à kà Luda k̀pi k̀ú òdi p̀i Oreba. ⁹ Akū à g̀e gb̀eween à ì gwe, akū Dikiri ýa s̀ua à p̀i: Iiasu, b̀n nten ke laa? ¹⁰ À ẁea à p̀i: Dikiri Luda Zīkaride, ma laakarīi fùte manamana, zaakū Isarailanŋ p̀a k̀pà ǹ bàka kunna k̀úwo ýa, akū ò ǹ gbagbakinŋ gb̀oro ò ǹ annabinŋ d̀ede k̀ú f̀enɛdao. Makū mé ma g̀ mado, akū òteni ma wɛ se. ¹¹ Akū Dikiri p̀i: Ǹ bo ǹ gé zɛ ma arɛ k̀pi musu, mani g̀ete n arɛ.

Zàga'ia gb̀ana fùte, àten k̀pi p̀inŋ para àten gb̀enŋ wíwi Dikiri arɛ, ama Dikiri k̀ú ía p̀i g̀nlo. Ía p̀i gbera zíte ỳgáyīgã, ama Dikiri k̀ú zíte ỳgáyīgãnaa p̀i g̀nlo. ¹² Zíte ỳgãnaa p̀i gbera akū té b̀o, ama Dikiri k̀ú té p̀i g̀nlo. Té p̀i gbera akū k̀oto busee b̀o teene. ¹³ Kū Iiasu k̀otoo p̀i mà, à a uta z̀kŋ k̀ú a wéa. Akū à b̀o à g̀e à zè gb̀eweee p̀i léa, à mà ò p̀iare: Iiasu, b̀n nten ke laa? ¹⁴ À ẁea à p̀i: Dikiri Luda Zīkaride, ma laakarīi fùte manamana, zaakū Isarailanŋ p̀a k̀pà ǹ bàka kunna k̀úwo ýa,

akū ò n gbagbakinŋ gbòro ò n annabinŋ dèdè kū fēnēdao. Makū mé ma gŋ mado, akū òtēni ma wē se. ¹⁵ Akū Dikiri pìne: Ñ era ò tá Damasuku gbárannan. Tó n ka gwe, ò Azaili ká Siria kína ũ, ¹⁶ ò Nimisi daikore Yehu ká Isarailanŋ kína ũ, ò Abeli Mēla gbē Safata né Elisa ke n gēne ũ annabi ũ. ¹⁷ Gbē kū bò Azaili fēnēda léi, Yehu mé ani a de. Tó à bò Yehu fēnēda léi sŋ, Elisa mé ani a de. ¹⁸ Bee kū abireo má Isarailanŋ kúna gbēnŋn dúbu suppla, kū n gbēke dí kúte Baaline à lé pèaro.

Elisa sisinaa

¹⁹ Akū Iliasu fùte à bò gwe à gēe à Safata né Elisa lè, àtēn bú wí kū zùnŋ swa kuri awēēpla. Àkū mé à té zù swa kpēdei. Akū Iliasu nài à a gyabaa gò à dàala. ²⁰ Akū Elisa a zùnŋ tò gwe à bàa lè à bò à té Iliasu kpe, akū à pìne: Ñ tó mà gé lé za ma de kū ma daooa gĩa, gbasaa mà su mà tēnyĩ sà. Akū Iliasu pìne: Ñ gé ò era ò su. Ñ dŋ yā kū ma kēnne. ²¹ Akū Elisa èra à gēe à a zùnŋ kùtu kpà à té kà kū a zù swa gbāngoo, akū à zùu pìnŋ nòbŋŋ fùfuu kè à kpà gbēnŋa ò sò. Akū à bò à tè Iliasui, à gŋ a plade ũ.

20

Benadada kú a zìkarinŋ likana Samariai

¹ Siria kína Benadada a zìkarinŋ kàkara n pínki. Kína gbēnŋn baraakuri awēēplanŋn kú káo kū n sŋnŋ kū n sŋgonŋ. Akū ò gēe ò lika Samariai ò lètea. ² Akū à gbēnŋ zì Ahabua wēte gūn à pì: Makū Benadada ma pì, ³ n andurufu kū n wuraaò gŋ ma pŋ ũ. N nŋ mananŋ kū n né mananŋ gŋ ma pŋ ũ dŋ. ⁴ Akū Isarailanŋ kína pì: Ma dikiri kína, makū kū

pó kŭ má vīnŋ gè n pó ũ pínki lákŭ n ò nà. ⁵ Akŭ Benadada èra à gbēnŋ zīa dŋ à pì: Makŭ Benadada ma gbēnŋ zī ma n andurufu kŭ n wurao kŭ n nŋnŋ kŭ n nénŋ làmma. ⁶ Zia mandara'i mani ma gbēnŋ zīmma ò n be kpukε kŭ n gbēnŋ benŋ, oni á pó bèeredenŋ séte ò suomenε pínki. ⁷ Akŭ Isarailanŋ kína a bùsu gbē zōkōnŋ sisi n pínki à pìne: A è lákŭ àteni ó lé wete nà yá? Kŭ à gbēnŋ zīma, à ma nŋnŋ kŭ ma nénŋ kŭ ma andurufuuo kŭ ma wurao làma, mádi gíonerŋ. ⁸ Akŭ gbē zōkōnŋ pìnŋ kŭ gbē kparanŋ pìne: Ìsun a yā maro, ìsun wenerŋ. ⁹ Akŭ à pì Benadada zīrinŋne: À gé à o ma dikiri kīnane, pó kŭ à là makŭ a zōbleriia káakun mani ke. Pó kŭ à làma kpekpe dín mani kero. Akŭ zīrii pìnŋ èra Benadadanε kŭ légbāzā pìio. ¹⁰ Akŭ à èra à gbēnŋ zī Ahabua dŋ à pì: Tó Samaria bùsutiti gè à kà kŭ ma gbēnŋ le à dādā okŭ dodo, tānanŋ yā kemene pāsīpāsī! ¹¹ Akŭ Isarailanŋ kína pì: À gé à one, gbē kŭ àten zīka'uta da sún ĩa dā lákŭ gbē kŭ à uta pìi bŋ à kàte bàro. ¹² Kŭ Benadada yā pìi mà gŋnŋ kŭ àten í mi kŭ a kína dakenŋ n bizakutanŋ gŋn, akŭ à pì a gbēnŋne ò soru ke. Akŭ ò gèe soru ke.

Ahabu zīblena Benadadaa

¹³ Annabi ke sù à Isarailanŋ kína Ahabu lè à pìne: Dikiri pì, n zīkari dasinŋ è gwe yá? Áni n nanne n ōi gbāra, ĩnigŋ dŋ kŭ akāame Dikiri ũ. ¹⁴ Akŭ Ahabu a là à pì: Dí mé ani abire keε? À wèa à pì: Dikiri pì, n bùsu gu gbē zōkōnŋ kefenna zīkarinŋ mé oni ke. Akŭ Ahabu a là dŋ: Dí mé ani na zīia káakuu? À wèa à pì: Mōkōmmε! ¹⁵ Akŭ Ahabu gu gbē zōkōnŋ kefenna zīkarii pìnŋ kākara gbēnŋ

wàa do kũ baraakuri awεεplao. Akũ à a ẓikarinƆ kàkara n̄ pínki, ò kè gbēnƆn dúbu suppla. ¹⁶ Ò fùte wēten ifántē kà mìdangura, gƆrƆ kũ í ten Benadada kũ a kína dake pìnƆ de n̄ bizakutanƆ gūn. ¹⁷ Akũ gu gbē ẓókƆnƆ kefenna ẓikarii pìnƆ bòte káaku. Akũ Benadada ẓìrinƆ gèe ò òne, gbēnƆ ten bo Samaria. ¹⁸ Akũ Benadada pì: Tó aafian òten sun yoo ke kũ ẓiio, à n̄ kũkũ bēne. ¹⁹ Kũ gu gbē ẓókƆnƆ kefenna pìnƆ bò wēten, ẓikarinƆn té n̄ kpé, ²⁰ akũ n̄ baadi a ibereε de. Kũ SirianƆ lèkƆa, akũ IsarailanƆ pèrma, akũ Siria kína Benadada kũ a s̄ode kenƆ bàa sì ò n̄ kē s̄o musu. ²¹ Akũ IsarailanƆ kína bò à gèe à s̄odenƆ kũ s̄ogodenƆ dède à SirianƆ ásarú kè manamana. ²² Annabi pìi era à sù à IsarailanƆ kína lè à pì: N̄ n ẓikarinƆ kara ñḡó kú soru gūn, zaakũ tó SètāgƆrƆ kà, Siria kína ni era à su létemma do.

²³ Akũ Siria kína ibanƆ pìne: Isaraila t̄ananƆ bi s̄is̄i t̄ananƆme. Abire ȳain n̄ gb̄ana deóla. Tó óten ẓì ká kũn̄wo gusaran, ó gb̄ana niḡó deñla. ²⁴ N̄ n kína dakenƆ lilin ke, n̄ don'arede p̄andenƆ ditedite n̄ gbèn. ²⁵ Séde n ẓikarinƆ kũ n s̄onƆ kũ n s̄ogonƆ ḡó dasi lán káakupƆ kũ n kurainƆ bà, ó ẓì ká kũn̄wo gusaran, ó gb̄ana ni deñla. Kína n̄ yā mà, akũ à kè le.

²⁶ Kũ SètāgƆrƆ kà, Benadada SirianƆ kàkara, akũ à gèe ẓì ká kũ IsarailanƆ zaa Afeki. ²⁷ Ò IsarailanƆ kàkara ò kusuna kèñne, akũ ò gèeñyĩ. SirianƆ dàgula gu s̄inda pínki, akũ IsarailanƆ bùraa kàte lán blè kpàsa fitinna leu planƆ bà, ò are d̄ókƆa. ²⁸ Akũ Luda gbē pìi sù à pì IsarailanƆ kínane: Dikiri pì, zaakũ SirianƆ ten da s̄is̄inƆ dikirin a ũ, guvute dikirin a

ũro, áni a zĩkari dasi díkĩnanƆ nanne n ɔĩ, ãnigõ dõ kũ akáame Dikiri ũ. ²⁹ N' bũranƆ are dɔdɔkõana le ari gɔrɔ suppla, a gɔrɔ supplade pìn ò nà zĩia. Akũ IsarailanƆ Siria gèsedenƆ dède gbẽnƆn dúbu basɔro zĩ pìia. ³⁰ Kũ gbẽ kparanƆ lèkõa ò sì Afeki wētɛn, akũ a bĩni lète à sìmma. Gbẽ pìnƆ kà gbẽnƆn dúbu baraasɔro awɛɛsuppla. Benadada sõ à bàa sì à sì wētɛ pìn se, à gèɛ à ùte kpéne gũn. ³¹ Akũ a ìbanƆ pìne: O mà IsarailanƆ kĩnanƆn gbẽke vĩ. Ò uta kasanƆ dɔ ó pi, ò bà dɔ ó wakale, ò bo ò gé ò a le. Òdigõ dõro ke ani n tó kũ wëndiio. ³² Akũ ò uta kasanƆ dè n' pi, ò bàa dè n' wakale, ò gèɛ ò IsarailanƆ kina lè ò pì: N zòbleri Benadada pì n' a tó kũ wëndiio. Akũ IsarailanƆ kina pì: Ase à kpé kun yá? Ma gbẽme. ³³ Yã pìi kè gbẽ pìnƆne àlesi mana ũ, akũ ò yã pìi dà ò kũ ò pì: Ee, Benadada bi n gbẽme. Akũ kina pì: À gé à a sé à su kãao. Kũ Benadada sù, akũ Ahabu pìne à gẽ kãao a sõgon. ³⁴ Akũ Benadada pìne: Wētɛ kũ ma de sì n deanƆ manì era mà kpámma, ãnigõ laga yía Damasuku lákũ ma de kè nà Samaria. Akũ Ahabu pì: Ò lédokõnƆ ke abire musu, má n gbarɛ. Akũ à lédokõnƆ kè kãao à a gbàre.

Annabi yádana kina Ahabula

³⁵ Dikiri pì annabi gã gbẽkenɛ à o a gbẽdakenɛ à a lé. Kũ annabii pìi òne, akũ à gĩ. ³⁶ Akũ à pìne: Zaakũ nídi Dikiri yã maro, tó o kèkõa gõnƆ, músu ni n demɛ. Kũ ò kèkõa, akũ músu a è à dè. ³⁷ Annabii pìi gbẽke lè dɔ, akũ à pìne à a lé. Akũ à a lè à kĩnna. ³⁸ Akũ annabii pìi biza kù a wéa à a zĩda líte, akũ à gèɛ àten

kína dā zé léa. ³⁹ Kū kína ten gēte, akū annabii pì lé zùì à pì: Makū n zòbleri, kū ma ge zìlan, akū gbēke sù ma kīnaa kū gōgbē keo, à pì màgō a dākpā. Tó ma tò à pìtima, ma wèndi lén gwe, kesō mani fīna bo kū andurufuuo kiloo bupla sōrosari. ⁴⁰ Kū ma laakarīi tà gu pāndea, akū gōgbē pìi gēte. Akū Isarailanō kína pìne: Lákū oni wé tām̄ma nàn n ò gwe. ⁴¹ À biza pìi gò a wéa likalika, akū Isarailanō kína a dō annabi ũ. ⁴² Akū annabii pìi pìne: Dikiri pì, zaakū n gōgbē kū a dīte à ga gbàre, ĩni ga a gēne ũ, n gbēnō ni gaga a gbēnō gēne ũ. ⁴³ Akū Isarailanō kína dà zén à tà a bea zaa Samaria. A nēsēe yàka à ānn sīsì.

21

Naboti geepi líkpe

¹ Abire gbera Yezerili gbēke kun, a tón Naboti. À geepi líkpe vī gwe Samaria kína Ahabu be sare. ² Akū Ahabu pìne: Ñ n geepi líkpe kpáma mà ke dò kara ũ, zaakū à kú ma be sare. Mani geepi líkpe kū à mana de abirela kpám̄ma a gēne ũ. Tó ní yei, mani fīna bonne kū andurufuuo láku à kù nà. ³ Akū Naboti pì Ahabune: Kai, ani sí kero! Mani fō mà túbi kū ma dizinō tōmēne kpám̄maro. ⁴ Akū Ahabu nēsēe yàka, à tà be kū pōsiraō kū Yezerili gbē Naboti pìne áni túbi kū a dizinō tòare kpáaro yāi. Akū à wùte a gádoa à are dò gb̄iia à gì pó blei. ⁵ A nanō Yezebeli sù à a là à pì: Bó mé à n le n ānn sīsì, nídi pó bleroo? ⁶ Akū à wèa à pì: Ma pì Yezerili gbē Nabotine à a geepi líkpe kpáma, mani fīna bone kū andurufuuo. Tó geepi líkpe pānden à yei sō, mani kpáa a gēne ũ.

Akū à pì áni kpámaro. ⁷ Akū a nanŋ Yezebeli pìne: Mòkōn Isarailanŋ kí'ina yákenan dí yá? Ñ fute ñ pò ble kù pōnnao, mani Yezerili gbē Naboti geepi líkpe sínnē.

⁸ Akū à takadanŋ kèkē kù Ahabu tóo à a tambari lèa, à kpàzākpāzā gbē zōkōnŋ kù kine kù ò kù Naboti wēte gūnnōnē. ⁹ Takada pìno gūn à pì: À léyīgōrŋ dīte à a kpàkpa kē. À vuteki mana kpà Nabotia gbēno té ¹⁰ à gbē ginanŋ wete gbēnon pla à ní káte a are, de ò yā dia ò pì à Luda kù kínao tó vāni sí. À a kù à bo kāao wēte kpe, á a pápa kù gbèeo à de. ¹¹ Akū Naboti wēte gbē zōkōnŋ kù kinenŋ kè lākū Yezebeli ò takada kù à kpàzāninenŋ gūn nà. ¹² Ò léyīgōrŋ dīte, akū ò vuteki mana kpà Nabotia gbēno té. ¹³ Akū gbē gina gbēnon pla pìno sù ò vùte a are, ò yā dia gbēno wára ò pì à Luda kù kínao tó vāni sí. Akū ò a kù ò bò kāao wēte kpe ò a pápa kù gbèeo ò dè. ¹⁴ Akū ò légbāzā kè Yezebeline ò pì, ò Naboti pápa kù gbèeo ò dè.

¹⁵ Kù Yezebeli mà ò Naboti pápa kù gbèeo ò dè, akū à gèe à pì Ahabune: Ñ fute ñ gé Naboti geepi líkpe kù à gionne pì sí n pò ũ, zaakū à kun doro à gà. ¹⁶ Kù Ahabu mà Naboti gà, akū à fute àten gé de à a geepi líkpe sí a pò ũ.

¹⁷ Akū Dikiri yā sù Tisibe gbē Iliasua à pì: ¹⁸ Ñ fute ñ gé Samaria kína Ahabu le. À gèe Naboti geepi líkpe sí, à kù gwe. ¹⁹ Ñ onē makū Dikiri ma pì, à gbē dè à sù a túbi sín gweroo? Ñ onē do, gu kù gbēdanŋ Naboti aru sāsān, gwen oni àpìi pò sāsān se.

²⁰ Kù Ahabu Iiasu è à pì: Ma ibere, ari tera ndi ma tóroo? Akū Iiasu pìne: Ee, mádi n tóro, zaakū n n zīda dà yā kù à vāni Dikirine kenan. ²¹ Akū

Dikiri pì áni sunyĩ zĩmma áni n burinŋ kakate, n gŋgbē ke ni gŋ Isarailanŋ b̀usunlo, bee zĩdade kesŋ z̀. ²² Áni ke n ɔnnɛ lákũ à kè Nebati né Yeroboamu ɔnnɛ nà, lákũ à kè Ahia né Baasa ɔnnɛ nà, zaakũ n Isarailanŋ dà durunnakenan n a pŋ f̀ɛɛ. ²³ Yezɛbeli sŋ, Dikiri pì gbēdanŋ ni a só Yezɛrili b̃ni sare. ²⁴ Gbēdanŋ ni n gbē kũ oni gaga wēte gũnnŋ só, b̃nŋ ni n gbē kũ oni gaga s̃ennŋ ble.

²⁵ Gbēke kun ziki kũ à a zĩda dà yā kũ Dikiri yeiro kenan lán Ahabu b̀aro, akūsŋ a nanŋ Yezɛbeli d̀i té káagu. ²⁶ À yā kũ ò a t̃ennŋ kè manamana, à t̃e t̃ananŋi lán Amɔrinŋ kè nà, kũ Dikiri p̃ɛ́mma Isarailanŋɛ.

²⁷ Kũ Ahabu mà lɛ, akũ à a uta g̀à à k̃è à uta kasanŋ dà ari à ìo, akũ à lé ỹ à g̀è té kũ p̀sirao. ²⁸ Akũ Dikiri yā s̀u Iliasua: ²⁹ N è deran Ahabu a zĩda nàtemɛnɛ nà yá? Zaakũ à a zĩda nàtemɛnɛ, mani yā ṽani p̀i ke a ɔnnɛ a g̀ɔɔaro. A négŋgb̃ɛn mani yā ṽani p̀i ke a ɔnnɛ.

22

Mikaya annabikɛyā ṽani ona Ahabunɛ

¹ À kà w̃è aakŋ kũ Sirianŋ kũ Isarailanŋ dí z̃i ká kũ k̃oro. ² A w̃è aakŋde p̃i gũnn Yudanŋ kina Yosafata g̃è à Isarailanŋ kina lè. ³ Isarailanŋ kina p̀i a gb̃ɛnɛ: Á d̃s kũ Ramŋ Giliada bi ó p̃óme yāroo? Ama ódi a sina Siria kinaa yā k̃ekero. ⁴ Akũ à Yosafata là à p̀i: Īni gé kũmao z̃i ká kũ Ramŋ Giliadadenɔroo? Akũ Yosafata w̃è à p̀i: P̃ó dok̃nɔme ó ũ, ma gb̃ennŋ bi n gb̃ennɛ. Ma s̃nŋ bi n s̃nɔme. ⁵ Akũ à èra à p̀inɛ: Ñ Dikiri gb̃eka ñ ma g̃i. ⁶ Akũ Isarailanŋ kina annabinŋ kàkara lán

gbēnŋn wàa pla bà, akū à n lā à pì: Mà gé zì ká kū Ramŋ Giliadadenŋon yá, ke māsun géro? Akū ò wèa ò pì: Ñ gé! Dikiri ni n nanne n ɔĩ. ⁷ Akū Yosafata pì: Dikiri annabi ke kú la ò a laroo? ⁸ Akū Isarailanŋ kína wèa à pì: Gōgbē ke kun dŋ, a tón Mikaya, Imlā néme. Ani fŋ à yā gbekawere Dikiria, ama má yeiro, zaakū àdi yā mana omene zikiro, séde a vāni. Akū Yosafata pì: Ñsun o lero kína! ⁹ Akū Isarailanŋ kína a ibanŋ doke sisi à pìne: Ñ gé n Imlā né Mikaya sisi à su likalika.

¹⁰ Isarailanŋ kína kū Yudanŋ kína Yosafatao baadi a kible'uta dana, ò vutena n kiblegbaaa pŋwēgbēki kū à kú Samaria bñileā, akū annabii pìnŋn ten annabikēyā o n are n pínki. ¹¹ Kenana né Zedekia mōsi pì lán bēne bà à pì: Dikiri pì bēne dínŋn ïni Sirianŋ zōzōo n n dede n pínki. ¹² Akū annabii pìnŋn ten yā dokŋnŋ o n pínki òten pì: Ñ gé léte Ramŋ Giliadaa, ïni fuaro. Dikiri ni n nanne n ɔĩ.

¹³ Gbē kū à gēe Mikaya sisi pìne: N annabi dakenŋ lé kè dokŋnŋn yee! Yā nnan òten o kínane. Ñ yā dokŋnŋ pì o se n yā nna one. ¹⁴ Akū Mikaya pì: Ma sì kū Dikiri kunnaao, yā kū Dikiri òmenen mani o kínane.

¹⁵ Kū à kà, akū kína a là à pì: Mikaya, ò gé zì ká kū Ramŋ Giliadadenŋon yá, ke òsun géro? Akū à wèa à pì: Ñ gé léterma! ïni fuaro. Dikiri ni n nanne n ɔĩ. ¹⁶ Akū kína pìne: Gèn ūgban mani n da n sí kū Dikirio kū yāpuran ïni omene? ¹⁷ Akū Mikaya pì: Ma Isarailanŋ è fākōana sīsīnŋ kpadoa lán sā kū ò dāri vīronŋ bà. Akū Dikiri pimenē, gbē pìnŋn don'arede vīro. N baadi tá a bea aafia. ¹⁸ Akū

Isarailanŋ kína pì Yosafatanε: N̄di ma gweroo? Mádi onne kũ àdi yā nna omene zikiro, séde a vāni?
 19 Akũ Mikaya era à pì: N̄ Dikiri yā ma! Ma Dikiri è vutena a kpatan, ludambe z̄ikarinŋ zεzε a sare n̄ pínki ɔplai kũ ɔzεo. 20 Akũ Dikiri pì: Dí mé ani ɔndõ kemene Ahabune à gé léte Ramŋ Giliadaa de à ga gwee? Akũ gb̄eke pì la, gb̄eke pì la do. 21 Akũ nini ke bò à sù à zè Dikiri are à pì: Makũ mé mani gé ɔndõ kene. Akũ Dikiri a là à pì: Īni ke derameε?
 22 Akũ à wèa à pì: Mani gé mà ke nini ékede ũ mà yā sóso mà ká a annabinŋne n̄ lén. Akũ Dikiri pì: Īni ɔndõ kene, Īni fuaro. N̄ gé ke le. 23 Len Dikiri tò nini ékede pì yā sóso à kà n annabi dínŋne n̄ lén le n̄ pínki. Sunyĩn Dikiri kpányĩ. 24 Akũ Kenana né Zedekia gèe à Mikaya s̄an kè à pì: B̄oren Dikiri Nini bòma à gèe à yā ònneε? 25 Akũ Mikaya wèa à pì: Īni d̄s zĩ kũ n b̄aa lè n ge ute kp̄enen. 26 Akũ Isarailanŋ kína pì: À Mikaya kũ à tá k̄ao w̄ete kína Amŋ kũ ma né Yoasio k̄inaa, 27 á oñne ma pì ò a da kp̄ésiran, òḡo burodi kp̄áa kũ ío fítifiti ari mà gé suo aafia. 28 Akũ Mikaya pì: Tó n ge n su aafia, séde adi ke Dikiri mé à yā ò ma ḡairo. Akũ Mikaya era à pì: Asa á baadi pínki ma yā pì màa?

Ahabu gana zaa Ramŋ Giliada

29 Isarailanŋ kína kũ Yudanŋ kína Yosafatao gèe Ramŋ Giliada. 30 Akũ Isarailanŋ kína pì Yosafatane: Mani ma z̄ida lite mà si z̄in. M̄ok̄n s̄o, òḡo kú la kũ n kible'utao dana. Akũ Isarailanŋ kína a z̄ida lite à si z̄in. 31 Siria kína ḡinake s̄o à ò a s̄ogo don'arede gb̄enŋn baraakuri awεεplanŋne à pì: Àsun are do gb̄ekea z̄inlo, bee díme, séde Isarailanŋ kína ado.

³² Kū sōgo don'arede pìno Yosafata è, òten da Isarailano kìname. Kū ò sō dàa, akū Yosafata wiki lè.

³³ Kū ò è Isarailano kìnalo, akū ò a tò gwe.

³⁴ Kū gbēke kàa gbàre, akū à gèe à Isarailano kína pà, à gè a mò'uta pekereki dagura. Akū à pì a sōgodene: Ì sō lé lite ò bo zìn, ò ma kìnname gwe.

³⁵ Zì pì gbàna kpà zì birea, akū ò kína pì kùkùna a sōgo gūn, ò are dò Siriano. Gu kū ò a kinnan pì ten aru bo àten kóte sōgo gūn. Zì pìia okosin à gà. ³⁶ Kū ifantē ten gē kpén, zìkarino wiki kàkara ò pì, baadi tá a busun ari a be wēten. ³⁷ Len kína pìi gà le, akū ò a gèe sè ò sùo Samaria ò a vù. ³⁸ Ò a sōgo pìpi Samaria ikakia, gu kū karuano dì zú on, akū gbēdano sù ò a aru sāsā lākū Dikiri ò nà.

³⁹ Ahabu yā kparanōn kú Isarailano kìnano gīayākēna takadan, yā kū à kēno pínki kū kpé kū à bō kū wisa sakaa kú wēte kú à kēke à kàteno. ⁴⁰ Kū Ahabu gà, akū a né Azia vùte a gēne ũ.

Yudano kína Yosafata

⁴¹ Isarailano kína Ahabu kíblena wè siikōde gūnn Asa né Yosafata kè Yudano kína ũ. ⁴² A wè baraakuri awesōrode gūnn à kè kína ũ, akū à kí blè Yurusalemu wè baraasōro. A da tón Azuba, Sili néme. ⁴³ À zè kū a de Asa yākenano zé sīnda pínki gūn, adi pānero, à yā kū Dikiri yeii kè. Bee kū abireo adi tānagbagbaki kū ò bōno gbororo. Ò kpé òten sa oa òten turaretiti kpáta gwe.

⁴⁴ Yosafata kū Isarailano kínao kú kū kōo aafia.

⁴⁵ A yā kparanōn kú Yudano kìnano gīayākēna takadan, a négōgbēkeyāno kū zì kū à kàno pínki.

⁴⁶ Tānagbagbaki karua kpara kū ò gè a busun zaa

a de Asa ɔɔɔɔɔ, à pèríma ɔɔɔɔɔ kũ nɔɔɔɔɔ ń pínki. ⁴⁷ Ɛɔɔmu bùsu kína ví ɔɔɔ birearo, séde gbē zɔkɔ kũ Yudanɔ kína díte.

⁴⁸ À ɔ'ite lagatabɔɔ kè de ò gé wura sé Ofi, ama odi le ò bo kũ táo ísiralaro, zaakũ ɔ́ pínɔ wíwi zaa Ɛziɔ Geba. ⁴⁹ Ɔɔɔ birean Ahabu né Azia pì Yosafatanɛ à tó a gbēɔ da ísira musu kũ a gbēɔ læɛɛ, ama Yosafata dí wero. ⁵⁰ Kũ Yosafata gà, ò a mira kpàkūsũ kũ a dizinɔ a dizi Dauda wēten, akũ a né Yoramumu vùte a ɔ̀ne ũ.

Isarailanɔ kína Azia

⁵¹ Yudanɔ kína Yosafata kíblena wè ɔ̀ro awɛɛplade ɔ̀nn Ahabu né Azia kè Isarailanɔ kína ũ Samaria, à kí blè wè pla. ⁵² À yā kũ Dikiri yeiro kè à zè kũ a de kũ a dao yāo kũ dɔ Nebati né Yeroboamu kũ à Isarailanɔ dà durunnakɛnan yāo. ⁵³ À dò Baalii, à a gbàgba, akũ à Dikiri Isarailanɔ Luda pɔ fène lākũ a de kè nà.

Luda yá takada kú Bisá yáo
Portions of the Holy Bible in the Busa language of
Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bisá (Busa)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

8631d380-7d17-5581-abf9-174814e8ccc3